

Samen naar huis

Een interventie voor het verbeteren van de re-integratie van gedetineerde vaders binnen het gezin aan de hand van Design Thinking.

Afstudeeronderzoek bachelor Toegepaste Psychologie

Eline Postmus & Daneen Huising

7 juni 2022

Samen naar huis

Een interventie voor het verbeteren van de re-integratie van gedetineerde vaders binnen het gezin aan de hand van Design Thinking.

Eline Postmus - 384614
Daneen Huising - 385316

Afstudeeronderzoek Bachelor Toegepaste Psychologie
Academie voor Sociale studies
Hanzehogeschool groningen

Lectoraat verslavingskunde en forensische zorg
Petrick Glasbergen & Simon Venema

Afstudeerbegeleider: Hilbrand Oldenhuis

Datum: 7 juni 2022
Plaats: Groningen

Voorwoord

Beste lezer,

Voor u ligt onze afstudeerscriptie voor de opleiding Toegepaste Psychologie: 'Samen naar huis'. Deze afstudeeropdracht is geschreven in opdracht van het lectoraat Verslavingskunde en Forensische zorg van de Hanzehogeschool Groningen. Het in contact zijn met de doelgroep en samen met de doelgroep komen tot een oplossing die hen daadwerkelijk kan helpen heeft ertoe geleid dat wij het als een zeer interessante en plezierige opdracht hebben ervaren.

Wij zouden graag een aantal personen bedanken. Onze dank gaat als eerst uit naar onze afstudeerbegeleider Hilbrand Oldenhuis. Dankzij de fijne begeleiding gedurende het uitvoeren van het onderzoek en het schrijven van de scriptie hebben wij een goed eindproduct kunnen neerzetten. Ook spreken wij onze dank uit naar onze opdrachtgevers Petrick Glasbergen en Simon Venema. Tijdens het uitvoeren van het onderzoek hebben wij erg veel praktische ondersteuning geboden gekregen, waardoor we het onderzoek op een juiste wijze hebben kunnen uitvoeren.

Ten slotte willen we de medewerkers en de jongvolwassen gedetineerde vaders bedanken van de penitentiaire inrichtingen Lelystad, Leeuwarden en Veenhuizen. Dankzij deze samenwerking hopen wij een bijdrage te hebben kunnen leveren aan een goede re-integratie voor jongvolwassen vaders binnen hun gezin.

Wij wensen u veel leesplezier toe.

Eline Postmus & Daneen Huising

Groningen, 7 juni 2022

Abstract

The research question that is answered in this study is: "Which intervention can improve the reintegration of detained young adult fathers within the family, leading to a positive family relationship?". This question was answered using the Design Thinking method. This method is divided into phases. The empathize and define phase, the ideate phase and the prototype/test phase. In the above phases, in-depth interviews were held with detained young adult fathers and focus groups were held with the target group. In addition, there has also been a focus on in-depth literature.

The results of the in-depth interviews show that fathers need different aspects related to family relationships. One of these aspects that came up a lot during the in-depth interviews is that the detained fathers need better reintegration within the family situation. Working on proper reintegration will ensure that relationships within the family are improved and that the consequences of detention can be limited for both father and child.

A supporting product has been developed based on the results. The supporting product is a workbook for the family of an incarcerated father. This workbook will help improve the reintegration process within the family situation. With this workbook, the families are triggered to communicate about the reintegration process and the expectations they have.

During the communication within the family, attention is paid to the child. The more communication within the family, the more parents can show why they make certain decisions. Family communication ensures that the family can function better (Scholte & Van der Ploeg, 2017).

The conclusion and answer to the research question is the implementation of the designed workbook aimed at improving reintegration. On the other hand, there are some points of discussion about the study. The first point of discussion is the relatively small sample size. Because the sample is relatively small, it is questionable whether the results are representative for all young adult detained fathers. In addition, the interview schedule focuses on time dimensions and not specifically on family relationships. Group polarization may also have developed during the focus groups. Which could have affected reliability. The final point of discussion is that the product has been tested on the incarcerated fathers and not on the entire family, while the support product is aimed at the entire family.

There are also some points that make the conducted research stronger. The Design Thinking method is seen as an appropriate method within this research. In addition, the developed product is easily applicable in practice. However, there are also some criticisms to be made.

Subsequently, some recommendations were made. The biggest recommendation is to put the support product into practice so that the reintegration of incarcerated fathers would go better. It is important that the product is evaluated and adjusted if necessary. In addition, it is recommended to start using the product in combination with the developed 'training tool' for better re-integration within the family.

Samenvatting

De onderzoeksvraag die wordt beantwoord in dit onderzoek is: *“Met welke interventie kan de re-integratie van gedetineerde jongvolwassen vaders binnen het gezin worden verbeterd, wat leidt tot een positieve gezinsrelatie?”*.

Deze vraag is beantwoord aan de hand van de methode Design Thinking. Deze methode is opgedeeld in fases. De empathise en define fase, de ideate fase en de prototype/ test fase. In de bovenstaande fases zijn er diepte-interviews gehouden met gedetineerde jongvolwassen vaders en zijn er focusgroepen gehouden met de doelgroep. Daarnaast is er georiënteerd op verdiepende literatuur. Uit de resultaten van de diepte-interviews komt naar voren dat vaders behoefte hebben aan verschillende aspecten die te maken hebben met gezinsrelaties. Een aspect dat duidelijk veel naar voren is gekomen tijdens de diepte-interviews is dat de gedetineerde vaders behoefte hebben aan een betere re-integratie binnen de gezinssituatie. Door te werken aan een goede re-integratie zal dat ervoor zorgen dat de relaties binnen het gezin worden verbeterd en de gevolgen van detentie beperkt kunnen blijven voor zowel vader als kind.

Vanuit de resultaten is er een ondersteunend product ontwikkeld samen met de doelgroep. Het ondersteunend product is een werkboekje voor het gezin van een gedetineerde jongvolwassen vaders. Dit werkboekje zal het re-integratieproces binnen de gezinssituatie helpen verbeteren. Aan de hand van het werkboekje worden de gezinnen getriggert om te communiceren over het re-integratieproces en de verwachtingen die zij daarbij hebben. Tijdens het communiceren binnen het gezin is er aandacht voor het kind. Hoe meer er gecommuniceerd wordt binnen het gezin hoe meer de ouders kunnen laten blijken waarom zij bepaalde beslissingen nemen. De gezinscommunicatie zorgt ervoor dat het gezin beter kan functioneren (Scholte & Van der Ploeg, 2017).

De conclusie en antwoord op de onderzoeksvraag is het in de praktijk brengen van het ontworpen werkboekje dat gericht is op het verbeteren van re-integratie.

Daarentegen zijn er enkele discussiepunten op het onderzoek. Het eerste discussiepunt is de relatief kleine steekproef. Doordat de steekproef relatief klein is, is het de vraag of de resultaten representatief zijn voor alle gedetineerde jongvolwassen vaders. Daarnaast is het interviewschema gericht op tijdsdimensies en niet specifiek op gezinsrelaties. Ook kan er tijdens de focusgroepen groepspolarisatie zijn ontstaan. Dit zou invloed hebben kunnen gehad op de betrouwbaarheid van het onderzoek. Het laatste discussiepunt is dat het product is getest bij de gedetineerde vaders en niet bij het hele gezin terwijl het ondersteunend product is gericht op het gehele gezin.

Er zijn ook enkele punten die het uitgevoerde onderzoek sterker maken. De methode Design Thinking wordt als een passende methode gezien binnen dit onderzoek. Daarnaast is het ontwikkelde product makkelijk toepasbaar in de praktijk. Vervolgens zijn er nog enkele aanbevelingen gegeven. De belangrijkste aanbeveling is om het ondersteunende product in de praktijk te brengen zodat de re-integratie van gedetineerde jongvolwassen vaders beter zou verlopen. Hierbij is het belangrijk dat het product wordt geëvalueerd en zo nodig aangepast. Daarnaast wordt aanbevolen om het product te gaan gebruiken in combinatie met het ontwikkelde ‘trainingstool’ voor een betere re-integratie binnen het gezin.

Inhoudsopgave

1. Inleiding	8
1.1 Aanleiding en relevantie	8
1.2 Organisatieomschrijving	9
1.3 Doelstelling	9
1.4 Onderzoeksvraag	9
1.5 Operationalisering	9
1.6 Leeswijzer	10
2. Methode	11
2.1 Empathise en define	11
2.2 Ideate	11
2.3 Prototype & Test	11
2.4 Ethische aspecten	12
3. Behoeftes van gedetineerde vaders op het gebied van gezinsrelaties	13
3.1 Methode empathise en define fase	13
3.2 Resultaten Empathise en define	14
3.3 Conclusie empathise en define	17
4. Oplossingen voor het verbeteren van re-integratie binnen het gezin	19
4.1 Methode Ideate fase	19
4.2 Resultaten Ideate fase	20
4.3 Conclusie	24
5. Het ondersteunende product	25
5.1 Methode Prototype/ test fase	25
5.2 Resultaat Prototype/ test fase	26
6. Conclusie, discussie en aanbevelingen	31
6.1 Conclusie	31
6.2 Discussie en aanbevelingen	31
7. Referenties	34
8. Bijlagen	38
8.1 Interviewschema	38
8.2 Formulier zorgvuldig omgaan met proefpersonen	46
8.3 Codeboek	50
8.4 Focusgroep 22/04/2022, Veenhuizen	52

<i>8.5 Focusgroep 06/05/2022, Veenhuizen.</i>	55
<i>8.6 Feedback gezinsfunctionaris en voorzitter werkgroep gezinsbenadering</i>	58
<i>8.7 Het werkboekje 'samen naar huis'</i>	59

1. Inleiding

1.1 Aanleiding en relevantie

Tegenwoordig is er steeds meer aandacht voor het versterken van gezinsrelaties van gedetineerde vaders en het bevorderen van de vaderrol. Het hebben van een vader in detentie is een ingrijpende verandering in het leven van kinderen. Deze kinderen kunnen verdrietige en boze gevoelens ervaren die betrekking hebben op de detentieperiode. Daarnaast hebben zij vaker last van stigmatisering vanuit hun omgeving (Ezinga & Hissel, 2010). Uit onderzoek is gebleken dat kinderen van jongvolwassen vaders in detentie detentieschade kunnen ontwikkelen. Onder detentieschade wordt verstaan dat kinderen gevolgen kunnen ondervinden die gelinkt zijn aan het hebben van een vader in detentie. Deze kinderen hebben bijvoorbeeld een vergrote kans op het vertonen van antisociaal en delinquent gedrag. Daarnaast hebben zij een grotere kans dat zij zelf later ook in detentie zullen raken (Murray et al., 2012). Naast de vergrote kans op delinquent gedrag en dat deze kinderen zelf later in detentie zullen raken, hebben kinderen met een ouder in detentie maar liefst twee keer zoveel kans op ontwikkelingsproblematiek. Dit kunnen problemen zijn zoals gezondheidsproblemen en psychische problemen, in tegenstelling tot kinderen die geen ouder in detentie hebben (Liebling & Maruna, 2006). Een positieve vader-kind relatie kan bijdragen aan het beperken van deze negatieve gevolgen voor het kind tijdens en na de detentieperiode (Lösel et al., 2012). Daarbij ondersteunt de actieve deelname van de vader in het leven van zijn kind de fysieke, cognitieve en sociaal-emotionele ontwikkeling van het kind (Uludağlı, 2020).

Niet alleen voor de kinderen van vaders in detentie, maar ook voor de vaders zelf is het belangrijk om tijdens de detentieperiode hun vader-kind relatie te onderhouden. De vaders die in detentie een betere relatie met hun kind onderhouden vertonen namelijk minder symptomen van mentale gezondheidsproblemen, zoals angst- en depressieve klachten (Reef & Dirkzwager, 2019). Uit onderzoek blijkt ook dat een sterke vader-kind relatie ervoor kan zorgen dat ex-gedetineerde vaders minder snel opnieuw de fout in gaan, eerder werk vinden en een beter mentaal welzijn ondervinden dan ex-gedetineerde vaders met een minder sterke vader-kind relaties (Venema et al., 2020). Uit de wetenschap is gebleken dat deze vader-kind relaties onder druk komen te staan tijdens de detentieperiode (Lösel et al., 2012). Allereerst zijn de mogelijkheden voor contact tussen de gedetineerde vader en hun kind(eren) beperkt. Zo is er bezoek mogelijk, telefonisch contact, contact per post en worden er speciale ouder-kind dagen georganiseerd. Dit zijn dagen waarbij de kinderen naar de gevangenis kunnen komen om het contact te onderhouden met hun vader. Deze dagen kunnen naast een positieve ervaring ook erg emotioneel en stressvol zijn.

Naast dat de vader-kind relatie onder druk komt te staan, kan ook de gezinsrelatie onder druk komen te staan. De detentieperiode heeft vaak nare gevolgen voor de relaties van de gedetineerde met naasten en zijn gezin. De thuissituatie van het kind verandert vaak drastisch door de detentie. In de meeste gevallen wordt er één van de primaire verzorgers van het kind weggenomen. Er ontstaat een fysieke barrière tussen de gedetineerde en het gezin, wat erg nadelig werkt voor de gezinsrelatie. Door deze barrière neemt het contact vaak af en daarmee ook de kwaliteit van de gezinsrelatie (Venema et al., 2020).

De moeite die jongvolwassen vaders hebben met het vaderschap vanuit detentie blijkt dus groot. Naar aanleiding van de bovenstaande negatieve gevolgen die het gezin ondervindt aan de detentieperiode is er behoefte aan het onderhouden van de gezinsrelatie. In het belang van het gezin wordt er samen met de doelgroep gewerkt aan het ontwikkelen van een manier om deze gezinsrelatie zo goed mogelijk te onderhouden. De ondersteuning die kan worden geboden met behulp van een interventie kan van groot belang zijn voor de gezinsrelatie.

Deze interventie is nodig omdat vaders in detentie moeite ervaren met het onderhouden van positieve gezinsrelaties. Met behulp van de methode Design Thinking wordt er samen met de jongvolwassen vaders naar een manier gezocht om hen zo goed mogelijk te helpen met het onderhouden van deze gezinsrelatie. Er is weinig bekend over de huidige doelgroep en waar de behoeftes liggen van deze vaders op het gebied van gezinsrelaties. Daarom zal er een manier worden ontworpen samen met de doelgroep jongvolwassen vaders in detentie.

Alle bovenstaande gevolgen voor kind, vader en gezin tonen de praktische relevantie aan van dit onderzoek. De detentieperiode is voor veel partijen dus een erkend probleem. Op basis van de resultaten van dit onderzoek wordt er gekeken welke manier nodig is om jongvolwassen vaders te ondersteunen in het onderhouden van hun gezinsrelaties. Hiermee kan de detentieschade voor kind, vader en gezin worden beperkt.

1.2 Organisatieomschrijving

Door verschillende uitwisselingsprojecten, waarvan studenten van de Hanzehogeschool samen hebben gewerkt met de HMP & YOI Parc Prison, is er kennisgenomen van de Family Approach (Venema et al., 2020). Naar aanleiding van deze benadering in Wales is er in 2018 de Gezinsbenadering gestart, een samenwerking tussen het DJI Veenhuizen en het lectoraat verslavingskunde en forensische zorg van de Hanzehogeschool in Groningen. De Gezinsbenadering draagt eraan bij om de patronen van intergenerationele overdracht van crimineel gedrag te doorbreken en de kans op recidive van gedetineerde vaders te verkleinen. Intergenerationele overdracht van crimineel gedrag is het 'doorgeven' van detentie van vader op het kind. Verder wordt er gewerkt aan een aanpak om vader-kind relaties tijdens de detentie te versterken, om daarmee deze detentieschade van kinderen met een vader in detentie te verkleinen (Venema et al., 2020). Vanuit FNO-geestkracht is er gevraagd onderzoek te doen naar de doelgroep 'vergeten vaders'. De Hanzehogeschool Groningen, Verslavingszorg Noord Nederland en Dienst Justitiële inrichtingen werken samen aan het project 'vergeten vaders'. Het overkoepelende doel van dit project is om jongvolwassen vaders in detentie weer te laten meedoen in de maatschappij (FNO, 2021).

1.3 Doelstelling

De doelstelling van het onderzoek is het verkrijgen van inzichten met betrekking tot de gezinsrelatie, om detentieschade bij de kinderen van jongvolwassen vaders in detentie te verkleinen. Om dit doel te bereiken zal er een manier ontwikkeld worden om de gedetineerde te helpen met het onderhouden van de gezinsrelatie, wat uiteindelijk een positieve invloed heeft op de gezinsrelatie.

1.4 Onderzoeksvraag

Als eerste is er een probleemstelling geformuleerd. De probleemstelling luidt *"Op welke manier kunnen jongvolwassen vaders in detentie ondersteund worden in het onderhouden van positieve gezinsrelaties"*.

1.5 Operationalisering

1. Kinderen: Kinderen van 0 tot 18 jaar van de jongvolwassen vaders in detentie.
2. Jongvolwassen vaders: Jongvolwassen vaders in detentie tussen 18 en 35 jaar oud. De ondergrens voor 18 jaar oud is gekozen omdat onder deze leeftijd mensen onder het jeugdstrafrecht vallen en niet in gevangenissen voor volwassenen worden geplaatst.

3. In detentie: Onder 'in detentie' wordt verstaan dat de persoon in de penitentiaire inrichting verblijft vanaf het moment van afstraffing.
4. Detentieschade: De psychosociaal, emotionele, psychische schade die de kinderen van de gedetineerde vader kunnen ondervinden als gevolg van de detentie.
5. Ouder Relatie: De relatie tussen de ouders van een kind.
6. Gezinsrelatie: De rol van alle gezinsleden en hun onderlinge relaties.
7. Positieve: Een veilige omgeving waarin openlijk gecommuniceerd kan worden.

1.6 Leeswijzer

In hoofdstuk twee wordt er ingegaan op de methode, waarbij gebruikt wordt gemaakt van de methode Design Thinking. Vervolgens worden de resultaten besproken in de hoofdstukken 3 tot en met 5. De resultaten worden ook besproken aan de hand van de methode design thinking. In hoofdstuk 6, de conclusie, wordt er antwoord gegeven op de onderzoeksvraag. Ook bevat hoofdstuk 6 de discussie en de aanbevelingen. In de bijlagen is het interviewschema opgenomen, het formulier over proefpersonen, codeboek, de uitgewerkte focusgroepen, feedback gezinsfunctionaris en voorzitter werkgroep gezinsbenadering en het uitgewerkte eindproduct.

2. Methode

Het eindproduct, naar aanleiding van de uitgevoerde afstudeeropdracht bestaat uit een zogenaamde ontwerp scriptie. Aan de hand van de verzamelde data is er een eindproduct ontworpen. In dit hoofdstuk zal worden beschreven hoe het onderzoek is opgezet en uitgevoerd.

De methode die is gebruikt tijdens het onderzoek is Design Thinking. Design Thinking is een ontwerponderzoek met een kort cyclisch karakter. Bij deze methode wordt geredeneerd van probleem naar oplossing en weer terug (Smit, 2018). Er zijn verschillende fases in de onderzoekscyclus van Design Thinking. Aan de hand van deze fases is de onderzoeksopzet beschreven. Er is gekozen voor Design Thinking omdat er in samenwerking met de doelgroep wordt gekeken naar het probleem en naar mogelijke oplossingen. De gevangenis is namelijk een onnatuurlijke omgeving. De gedetineerde jongvolwassen vaders in een penitentiaire inrichting (PI) weten hoe het is om vanuit de gevangenis een vader-kind relatie te onderhouden en waar zij, als vaders zijnde behoeften aan hebben. Dat maakt dat dit een goede methode is om dit onderzoek uit te voeren. Aan de hand van deze methode is een product ontwikkeld wat daadwerkelijk in de praktijk kan worden toegepast.

2.1 Empathise en define

In de eerste fase van Design Thinking is het probleem van de doelgroep in kaart gebracht aan de hand van diepte-interviews met gedetineerde jongvolwassen vaders en oriëntatie op de literatuur. De vraag die beantwoord wordt in deze fase is: "Waar lopen gedetineerde jongvolwassen vaders tegenaan in het onderhouden of verbeteren van gezinsrelaties en wat zijn hierin hun behoeftes?" Deze vraag is beantwoord aan de hand van literatuur en diepte-interviews

2.2 Ideate

In de ideate fase worden er ontwerpen en oplossingen bedacht voor het probleem. In deze fase staat de volgende vraag centraal: "Wat zijn mogelijke oplossingen voor het verbeteren van re-integratie binnen het gezin van gedetineerde jongvolwassen vaders?". De ontwerpen en oplossingen zijn bedacht aan de hand van een focusgroep (focusgroep 22/04/2022), brainstormsessies en oriëntatie binnen de literatuur.

2.3 Prototype & Test

Het ontwikkelen van een oplossing in een fysieke vorm (prototype) staat in deze fase centraal. In deze fase wordt het prototype voorgelegd aan betrokkenen met als doel om feedback te ontvangen. Op deze manier kan het prototype aangepast kan worden op de feedback van betrokkenen, totdat er een ontwerp is dat voldoet aan het steeds nader gespecificeerde doel van het ontwerp (Smit, 2018). In deze fase staat de volgende vraag centraal: "Welk ondersteunend product is er ontwikkeld om de re-integratie van gedetineerde jongvolwassen vaders binnen hun gezinssituatie te verbeteren?". Aan de hand van literatuur en een focusgroep (focusgroep 06/05/2022) is er een ondersteunend product ontwikkeld. Hier zijn ook de diepte-interviews met de gedetineerde jongvolwassen vader in meegenomen. Vervolgens is hier nog feedback op ontvangen van de gezinsfunctionaris Veenhuizen en de voorzitter werkgroep gezinsbenadering Lelystad.

2.4 Ethische aspecten

Bij het onderzoek was het belangrijk om zorgvuldig om te gaan met de doelgroep en rekening te houden met de ethische aspecten. De deelname aan het onderzoek was vrijwillig en de deelnemers konden op elk moment van het onderzoek stoppen. Ook het beantwoorden van bepaalde vragen mocht worden geweigerd. De deelnemers werden voor deelname op de hoogte gesteld van het doel van het onderzoek en de vertrouwelijkheid. Daarnaast zijn de deelnemers voor het interview op de hoogte gesteld van het gebruik van opnameapparatuur en moesten hier akkoord voor geven. Na het transcriberen van de interviews zijn de opnames definitief verwijderd.

Persoonlijke gegevens werden tijdens het interview niet gevraagd zodat de anonimiteit van de deelnemers werd gewaarborgd.

Overigens is het formulier: “Zorgvuldig omgaan met proefpersonen” voorafgaand aan de interviews ingevuld (Bijlage 8.2).

3. Behoeftes van gedetineerde vaders op het gebied van gezinsrelaties

In deze fase wordt aan de hand van de resultaten van de interviews en de oriëntatie op de literatuur antwoord gegeven op de volgende vraag "Waar lopen gedetineerde jongvolwassen vaders tegenaan in het onderhouden of verbeteren van gezinsrelaties en wat zijn hierin hun behoeftes?". Als eerst wordt de methode van de empathise en define fase beschreven, vervolgens de resultaten en als laatste de conclusie van deze fase.

3.1 Methode empathise en define fase

In de eerste fase van design thinking is het probleem op twee manieren in kaart gebracht, namelijk door diepte-interviews en door te oriënteren op de literatuur.

Diepte-interviews

Het probleem is in kaart gebracht aan de hand van diepte-interviews met gedetineerde jongvolwassen vaders. Aan de hand van deze diepte-interviews zijn er inzichten opgedaan over de gezinsrelatie van de jongvolwassen vader in detentie.

Een diepte-interview is een interview waarbij er langdurig en nauwkeurig bepaalde topics worden uitgediept. Hierbij komen er vaak persoonlijke en emotionele aspecten aanbod (Baarda et al., 2018). Voor deze interviews zijn er gedetineerde jongvolwassen vaders geworven van verschillende PI's. In Lelystad is er contact opgenomen met de voorzitter van de werkgroep gezinsbenadering. Bij hem is aangegeven dat er gedetineerde jongvolwassen vaders worden gezocht die 35 jaar of jonger zijn. Binnen de PI worden er geen bestanden bijgehouden waarin staat welke mannen vader zijn, en onder de 35 jaar. Daarom zijn de vaders gekozen op basis van de vaders die meedoen aan de vader-kind dagen, en naar eigen inzicht. In Leeuwarden is dit proces herhaald. Daar is contact opgenomen met de coördinator gezinsbenadering, en het afdelingshoofd van de vadervleugel. Binnen alle gevangenis is er dus intern geworven door het gevangenispersoneel.

Interviewschema

Tijdens dit onderzoek is gebruik gemaakt van een semigestructureerd interviewschema (Bijlage 8.1). Tijdens het semigestructureerde interview zijn de hoofdvragen en een bijbehorende topiclijst opgesteld. Hierdoor is er de mogelijkheid om de diepgang op te zoeken tijdens het interview. Dit heeft ervoor gezorgd dat er belangrijke aanvullende informatie is verkregen. Bij het gebruik van het interviewschema is ervoor gezorgd dat hetzelfde interviewschema bij elk interview werd gebruikt. Dit maakt dat het onderzoek meer betrouwbaar is. Het interviewschema is opgebouwd in grofweg drie delen; voor detentie, tijdens detentie en na detentie. Uit onderzoek blijkt namelijk dat het belang van tijd in relaties hoog is. Interacties worden gevormd door het verleden, maar ook door verwachtingen van de relatie in de toekomst. De tijdsdimensie is dus erg belangrijk in relaties. Door het interviewschema in te delen in tijdsdimensies wordt er een beeld geschetst van hoe de gezinsrelaties voor, tijdens en na de detentie eruitzien. Door hier een goed beeld van te creëren, kan er beter gekeken worden waar nog behoeftes liggen om gezinsrelaties te verbeteren. Als het duidelijk is in welke tijdsdimensie behoeftes liggen kan daar een interventie op worden ontworpen. Ook is de chronologische opbouw van het interviewschema cognitief makkelijk te begrijpen voor de jongvolwassen gedetineerde vaders (Venema et al., 2021).

Er hebben voor dit onderzoek vier interviewdagen plaatsgevonden. Twee dagen vonden plaats in PI Lelystad en één in PI Leeuwarden. In totaal hebben er 14 diepte-interviews plaatsgevonden. De diepte-interviews duurden gemiddeld één uur.

Steekproef

De geïnterviewden waren gedetineerde jongvolwassen vaders van 18 tot en met 35 jaar. Deze ondergrens werd gehanteerd omdat vaders onder de 18 jaar onder het jeugdstrafrecht vallen. Er is gekozen voor de populatie, jongvolwassen vaders omdat deze groep unieke kenmerken laat zien. Jongvolwassenen zijn vaak onrustiger tijdens hun detentieperiode. Ook ervaren jongvolwassenen hun detentie vaak als zwaarder. Daarnaast is voor jongvolwassenen vaak hun eerste detentie, hebben ze jonge kinderen en hebben ze vaak een minder stabiele partnerrelatie. Een minder stabiele partnerrelatie zou mogelijk kunnen zorgen voor mindere goede gezinsrelatie. Aan het onderzoek hebben vaders meegedaan die lang en kort gestraft zijn en van verschillende afdelingen binnen de PI. De steekproef is getrokken aan de hand van een gelegenheidssteekproef. Dit is een steekproef waarbij de subjecten toevallig voorhanden zijn. De vaders konden meedoen aan het onderzoek wanneer zij aan een aantal inclusiecriteria voldoen. Zo had de jongvolwassen vader een leeftijd tussen de 18 tot en met 35 jaar en bevond hij zich binnen de muren van de PI.

Voice-recorder

Alle afgenomen interviews zijn opgenomen met een voice-recorder. Voor opname van de interviews is er akkoord aangevraagd om deze mee te nemen binnen de muren van de PI. Deze aanvraag is vervolgens besproken in het VDO, het vestigingsdirectie overleg. Zonder geluidsopname is het onderzoek een stuk minder betrouwbaar en niet goed uit te voeren. Vooraf zijn de voice-recorders aangemeld bij de desbetreffende PI. Hier is akkoord op gegeven. Vooraf aan het interview is er volgens informed consent toestemming gevraagd aan de gedetineerde of het interview mag worden opgenomen. Met behulp van deze voice-recorder zijn de interviews getranscribeerd. Dit is het uitschrijven van de opnames die zijn opgenomen met de voice-recorder. Door het volledig en correct uitschrijven van deze interviews was het mogelijk om te tekst te coderen en te analyseren. Het coderen werd uitgevoerd met het programma Atlas-Ti. Voorafgaand aan het coderen is er een voorlopig codeboek opgesteld. Dit codeboek (bijlage 8.3) is opgesteld aan de hand van de informatie die is verkregen tijdens het houden van de interviews, en het transcriberen van de interviews. Tijdens het coderen is er de mogelijkheid geweest om deze codes aan te passen en extra codes toe te voegen. Soms zijn er codes samengevoegd, dit wordt axiaal coderen genoemd (Dingemanse, 2021).

Oriëntatie op de literatuur

De diepte-interviews met de gedetineerde jongvolwassen vaders hebben verschillende inzichten opgeleverd van de behoeftes van de jongvolwassen gedetineerde vaders. Op basis van deze inzichten tijdens de diepte-interviews is er georiënteerd op de literatuur om verdiepende en aanvullende informatie te verkrijgen over deze behoeftes. Vervolgens is er vanuit de resultaten van de interviews en de literatuur een keuze gemaakt waar het verdere onderzoek op is voortgeborduurd.

3.2 Resultaten Empathise en define

In dit hoofdstuk worden de resultaten van de Empathise en Define fase beschreven. De resultaten die bij deze fase horen zijn de resultaten van de afgenomen interviews en een oriëntatie op de literatuur. Dit zijn de resultaten om te kijken waar gedetineerde jongvolwassen vaders tegen aanlopen en welke voor behoeftes er zijn.

Resultaten interviews

Hieronder worden de onderwerpen beschreven waar volgens de gedetineerde jongvolwassen vaders behoefte aan is en waar zij als vaders in detentie tegen aanlopen. Deze onderwerpen zijn gehaald uit de diepte-interviews die zijn afgenomen met gedetineerde jongvolwassen vaders in de PI Lelystad en Leeuwarden.

Contact vader en kind

Vaders in detentie hebben beperkte mogelijkheden in het contact met hun kind. De hoeveelheid contact en op welke manier de vader contact heeft met het kind verschilt per PI en op welke afdeling de vader zit. Vaders kunnen dagelijks bellen, wekelijks beeldbellen en wekelijks bezoek ontvangen in de bezoekerszaal. Uit de interviews blijkt dat belmomenten en beeldbel momenten als prettig worden ervaren en bijdraagt aan een betere relatie tussen vader en kind. Zo werd er in een interview gezegd: "Dus twee keer, minimaal twee keer videobellen en dan merk je ook dat hij echt dingen op spaart naar dat moment, dat hij dingen wil laten zien. Dat is wel, hij kijkt er ook echt naar uit" (Transcript L01). Een ander contactmoment dat de vader met zijn gezin kan hebben zijn de bezoekmomenten. Een gedetineerde mag één à twee keer per week bezoek ontvangen. Deze bezoekmomenten worden vrijwel door alle geïnterviewde vaders als niet kindvriendelijk ervaren. Ten eerste wordt er regelmatig aangegeven dat er voor kinderen niks te doen is. Ze mogen niet rondlopen en er is niks voor de kinderen om mee te spelen. (Jonge) kinderen zijn vaak snel afgeleid en zijn vaak niet in staat om een uur lang te blijven zitten. Ook mag er meestal geen fysiek contact zijn tussen vader en kind. Dit is voor kinderen vaak niet te begrijpen. Dit verschilt per bewaker wat ervoor zorgt dat het nog onduidelijker wordt voor het kind. Daarnaast gaven de geïnterviewde vaders aan dat ze regelmatig iets met de moeder of andere bezoeker wil bespreken zonder dat het kind daarbij aanwezig is of het gesprek meekrijgt. Op dit soort momenten gaven veel vaders aan het fijn te vinden als er een speelhoek aanwezig is in bezoekerszaal.

Een ander contactmoment is de gezinskamer. Een gedetineerde vader kan deze gemiddelde 1x per maand reserveren. De gezinskamer wordt door alle geïnterviewde vaders als een fijn moment met het gezin ervaren. De geïnterviewde vaders gaven aan dat ze het fijn vinden om samen met gezin tijd door te brengen zonder dat daar andere gedetineerde of personeel van de PI bij zijn. In de gezinskamer zijn ook meer mogelijkheden om meer interactie te hebben met het kind en fysiek contact te hebben.

Daarnaast vindt er 1x per maand een vader-kind dag plaats. De geïnterviewde vaders ervaren de vader-kind dagen als prettig. Het grootste voordeel wat naar voren komt uit de interviews is dat vader en kind tijdens deze dagen fysiek contact kunnen hebben en gezamenlijke activiteiten kunnen ondernemen. Dit wordt ondersteunt door de volgende citaten:

"Dat je met ze kan spelen! Weet je, je kan ze achter ze aanrennen, je kan optillen, je kan... weet je wel, dat is anders. Juist, dat heel anders" (transcript L15) en "Misschien is dat wel het grootste verschil, he dat je dus echt dingen kan doen in plaats van alleen praten" (transcript L02). Echter kwamen er ook verbeterpunten naar voren over de vader-kind dag zoals dat de gedetineerde vaders vinden dat het te kort duurt en de kinderen worden opgehaald door medewerkers van de PI bij de ingang, dit zijn vreemden voor de kinderen. De geïnterviewde vaders gaven aan dat dit als erg spannend wordt ervaren door hun kinderen. Dit wordt weergegeven in het volgende citaat: "Wanneer het bijvoorbeeld vader-kind dag is mag wordt het kind opgehaald door PIW'ers. Desondanks wel in normale burgerkleding. Maar dan wordt het kind in principe grof gezegd weggerukt uit de armen van moeder of de verzorger of die hem komt brengen. Dan moet het hele stukje in spanning lopen ergens naar toe door deuren heen en dan komt ie eindelijk daar ergens ja afscheid nemen. Ja ik vind dat niet echt kindvriendelijk. Ik zou bijna zeggen dat het een soort van ontvoering is. Dat gevoel dat hij erbij heeft hij is soort van onbekend vooral bij iets jonger kind" (transcript L01).

Re-integratie

Uit de interviews blijkt dat er weinig aandacht wordt besteed aan re-integratie binnen het gezin. Verschillende geïnterviewde vaders gaven aan dat ze hier wel behoefte aan hebben. Dit blijkt uit de volgende citaten:

“Tegenwoordig eh pushen ze re-integratie heel erg aan, en daar ben ik ook wel voor van goed re-integreren maar je re-integreert niet alleen werk huis hebben, dat hoort. Het is veel breder. Het is ook jouw gezin. Ik ben, wat ik zeg ik was opgepakt toen ze nog niet eens vier weken was. Ik weet helemaal niks van kinderen, überhaupt ja bezoek is natuurlijk maar een heel korte tijd. Wat moet ik nou weer weten van omgaan met kinderen tijdens het eten, tijdens dat ze moet slapen wat dan ook, ik weet helemaal niks. En dan wil je mij in augustus zomaar buiten gaan zetten, terwijl ik helemaal niks weet, en dan moet je aan m’n lot laten overlaten wat ook voor mij misschien prikkels opleveren, stress, spanning, spanning in het gezin, discussie met m’n vrouw. He maar ik vind dat dat gewoon juist uit re-integratie verband rustig weer geïntroduceerd moet worden” (transcript L08).

“Dat lijkt me re-integratie toch. Ik heb werk, ik heb me huis, ik wil gewoon eh een band met me gezin eeh wil ik gewoon eh terugbrengen naar weet ik het, oude niveau” (transcript L08).

“Veel tijd doorbrengen met het gezin eh, elkaar de ruimte geven, we hoeven niks te forceren alles gewoon eh want ik ben lang afwezig geweest. En eh ik zit vast maar voor hun is het net zo, ook misschien moeilijker dan ik dan ik het heb weet je. Ehm dus eh ja, daar allemaal rekening mee houdende” (transcript L11).

“Voor mij is wel goed omdat die kind wel een beetje begint te wennen als ik buiten kom is het iets makkelijker voor mij anders als ik buiten kom is een probleem” (transcript LWD01).

Resultaten oriëntatie op de literatuur

In de empathise en define fase zijn er diepte-interviews afgenomen hieruit zijn verschillende behoeftes van gedetineerde jongvolwassen vaders naar voren gekomen. Een behoefte die veel naar voren kwam is een beter re-integratieproces binnen het gezin. Om verdiepende en ondersteunende informatie te verkrijgen over deze behoefte is er georiënteerd op de literatuur. Deze resultaten zijn hieronder beschreven.

Het re-integratieproces

Nadat een gedetineerde zijn gevangenisstraf heeft uitgezeten keert hij terug in de samenleving. Dit proces wordt ook wel re-integratie genoemd. Per jaar zijn dit ongeveer 30.000 gedetineerden. Om veilig en op een juiste manier terug te keren in de samenleving worden deze gedetineerden begeleid bij hun re-integratieproces. Tijdens de gevangenschap krijgen zij hulp om verschillende zaken op orde te krijgen zoals het regelen van een identiteitsbewijs, onderdak, werk en inkomen. De hulp die zij hierbij krijgen van de gevangeniswezen en gemeenten voorkomt dat ex-gedetineerden opnieuw de fout in gaan. Deze hulp kunnen zij al krijgen tijdens hun gevangenschap. De gedetineerden kunnen zelfstandig aan de slag met hun eigen re-integratie in een re-integratiecentrum, gevestigd in de gevangenis. Een re-integratiecentrum is een plek waar gedetineerden werken aan hun re-integratie. Ze kunnen daar hulp vragen van vrijwilligers, stagiaires en medewerkers (Ministerie van Algemene Zaken, 2021). Elke gedetineerde heeft zijn eigen persoonlijke detentie- en re-integratieplan. In dit plan staat beschreven hoe de gedetineerde zich voorbereidt op de terugkeer in de samenleving. Alle re-integratiedoelen worden hierin vastgelegd (Inrichtingen, 2021). De kennis over het belang van gezinsrelaties voor gedetineerden lijkt te groeien. In oktober 2018 is de motie Van der Graaf aangenomen in de tweede kamer. Dit houdt in dat er meer aandacht wordt gegeven aan het bezoeken van familie voor het werken aan een stabiel gezinscontact en het programmatisch werken aan de opvoedingsrol in het gezin. Dit wordt dan ook opgenomen in de re-integratiedoelen van de gedetineerden (Blaauw & Van der Meer, 2020).

Waarom is een goede re-integratie belangrijk?

Een succesvolle re-integratie leidt tot minder recidive (Ministerie van Algemene Zaken, 2021). Wanneer een gedetineerde toch terugvalt in het oude gedrag, heeft dit vaak ook weer een grote invloed op het gezinssysteem en de gezinsrelatie. In het belang van de gedetineerde en het gezin is het daarom belangrijk om te zorgen voor een goed re-integratieproces om recidive te voorkomen. Daarnaast heeft detentie vaak nare gevolgen voor de relaties van de gedetineerde met naasten en zijn gezin. De thuissituatie van het kind verandert vaak drastisch door de detentie. In de meeste gevallen wordt één van de primaire verzorgers van het kind weggenomen. Deze fysieke barrière tussen de gedetineerde en het gezin kan erg nadelig werken. Door deze barrière neemt het contact vaak af, en daarmee ook de kwaliteit van de gezinsrelatie (Blaauw & Van der Meer, 2020).

Een gezinsrelatie speelt een belangrijke beschermende factor voor crimineel gedrag. Wanneer gedetineerden apart worden genomen van hun gezin is dit erg nadelig. Door sterke gezinsrelaties is de kans groter dat gedetineerden na de beëindiging van hun detentie stoppen met criminaliteit. Daarnaast helpt een goede gezinsrelatie ook bij het verlichten van problemen die zich tijdens de detentieperiode voordoen. Veel gedetineerden hebben namelijk last van problematiek zoals verslaving, depressie en angststoornissen. Een goede gezinsrelatie is hiervoor een belangrijke buffer (Blaauw & Van der Meer, 2020).

Veel onderzoeken laten zien dat er aandacht nodig is voor de gezinsrelatie tijdens detentie. Een detentie kan namelijk de gezinsrelatie nogal onder druk zetten. Ook na detentie helpt een goede gezinsrelatie bij het maatschappelijk herstel van de gedetineerde. Vaders die een sterke vader-kindrelatie hebben, gaan minder snel opnieuw de fout in, vinden vaker werk en hebben een beter mentaal welzijn (Blaauw & Venema, 2020).

Dit betekent dat een goede re-integratie zou moeten zorgen voor minder recidive. Minder recidive zorgt voor een betere gezinsrelatie. Door een interventie te ontwikkelen die erop gericht is dat een gezin samen gaat werken om het re-integratieproces binnen het gezin beter te verlopen, zouden er betere gezinsrelaties ontstaan. Wat er uiteindelijk voor zorgt dat ex-gedetineerde vaders niet opnieuw de fout in gaan.

3.3 Conclusie empathise en define

Om antwoord te geven op de volgende deelvraag: "Waar lopen gedetineerde jongvolwassen vaders tegenaan in het onderhouden of verbeteren van gezinsrelaties en wat zijn hierin hun behoeftes?" zijn er interviews bij gedetineerde jongvolwassen vaders afgenomen en is er georiënteerd binnen de literatuur. Uit de resultaten van de diepte-interviews komt naar voren dat vaders behoefte hebben aan verschillende aspecten die te maken hebben met gezinsrelaties. Eén van deze aspecten die veel naar voren is gekomen tijdens de interviews gaat over de ondersteuning van re-integratie binnen het gezin.

Ook blijkt uit de literatuur dat re-integratie binnen het gezin een belangrijke rol speelt in het verbeteren van gezinsrelaties. Namelijk een goede re-integratie zorgt voor een goede gezinsrelatie. Door samen aan een goede re-integratie te werken en goed te communiceren wordt de relatie binnen het gezin ook beter en ontstaat er een betere vader-kind relatie (Blaauw & Van der Meer, 2020). Wat er weer voor zorgt dat ex-gedetineerde vader minder vaak opnieuw de fout ingaan (Blaauw & Venema, 2020).

Omdat re-integratie tijdens de interviews veel naar voren is gekomen en ook uit de literatuur blijkt dat dit een belangrijk aspect is waar behoefte aan is, is ervoor gekozen om de interventie te richten op re-integratie binnen het gezin.

Om een goede interventie te kunnen ontwikkelen op het gebied van re-integreren binnen het gezin is er een specifieke onderzoeksvraag naar voren gekomen die beantwoord zal worden aan de hand van de volgende fasen van Design Thinking.

Aan de hand van onderstaande onderzoeksvraag kan er een goede interventie ontwikkeld worden:

“Met welke interventie kan de re-integratie van gedetineerde jongvolwassen vaders binnen het gezin worden verbeterd, wat leidt tot een positieve gezinsrelatie?”.

4. Oplossingen voor het verbeteren van re-integratie binnen het gezin

Aan de hand van de analyse in de vorige fase is er een duidelijke probleemanalyse gecreëerd die bijdraagt aan het bedenken en ontwerpen van oplossingen voor het probleem. In deze fase wordt er aan de hand van brainstormsessies, een focusgroep en een oriëntatie binnen de literatuur antwoord gegeven op de volgende deelvraag: “Wat zijn mogelijke oplossingen voor het verbeteren van re-integratie binnen het gezin van gedetineerde jongvolwassen vaders?”. Om hier antwoord op te geven is de methode van de ideate fase beschreven. Daarna de resultaten en vervolgens de conclusie.

4.1 Methode Ideate fase

In deze fase worden er oplossingen bedacht en ontworpen voor het probleem. Er worden oplossingen bedacht waardoor de re-integratie binnen de gezinssituatie mogelijk beter zal gaan verlopen. De manier waarop er antwoord is gegeven op de vraag die centraal staat in deze fase kan opgesplitst worden in drie manieren namelijk: oriëntatie op de literatuur, brainstormsessies en een focusgroep.

Oriëntatie op de literatuur

Er is georiënteerd op de literatuur om te kijken welke interventies er al bestaan op het gebied van vaderschap vanuit detentie. Hier wordt naar gekeken om in kaart te brengen welke interventies er al bestaan binnen gevangenissen, zodat er geen dubbele interventies worden ontwikkeld.

Brainstormsessies

Aan de hand van de verzamelde informatie hebben er meerdere brainstormsessies plaatsgevonden. Deze brainstormsessies hebben plaatsgevonden samen met de studenten die werken aan het onderzoek en de onderzoekers van het onderzoek gezinsbenadering. Een brainstormsessie is een creatieve methode om op een effectieve manier tot zoveel mogelijk oplossingen te komen op het vraagstuk. Tijdens dit proces gaat het om de creatieve ideeën die loskomen. Alle ideeën zijn dan ook goed en het gaat niet om de kwaliteit van de ideeën (Smit, 2019). In de literatuur is er gezocht naar een onderbouwing van de ideeën die zijn voortgekomen uit de brainstormsessies om te kijken naar de haalbaarheid van de ideeën.

Focusgroep

De informatie en ideeën die zijn opgedaan tijdens de interviews in PI Lelystad en PI Leeuwarden en de brainstormsessies, is aan de hand van een focusgroep getoetst in Veenhuizen (bijlage 8.4). Met behulp van deze focusgroep is er achterhaald wat de doelgroep vindt van de oplossingen die zijn verzonnen voor het probleem. Het voordeel van een focusgroep is dat de betrokkenen door de reactie van anderen meer bewust worden van zaken waar ze zelf niet aan zouden hebben gedacht. Hierdoor is er een groepsdiscussie ontstaan wat ervoor heeft gezorgd dat de betrokkenen kritischer over verschillende aspecten van de oplossingen zijn gaan nadenken (Baarda et al., 2018).

Er is een focusgroep georganiseerd met de jongvolwassen vaders in detentie uit PI Veenhuizen. Tijdens de focusgroep heeft er een interactieve discussie plaatsgevonden tussen vijf tot tien vooraf geselecteerde deelnemers en hebben vergelijkbare achtergronden of hebben gedeelde ervaringen met betrekking tot de onderzoeksproblemen. Deze discussie is geleid door een getrainde moderator en is gericht op een specifieke reeks problemen. Het doel van een focusgroepdiscussie is om een breed scala aan opvattingen en ideeën over het onderzoeksonderwerp te krijgen binnen een tijd van 60 tot 90 minuten (Hennink, 2014).

De stagiaire gezinsfunctionaris heeft de focusgroep naar eigen inzicht samengesteld, aan de hand van de boven gestelde eisen waaraan de focusgroep moest voldoen. De focusgroep is opgenomen met een voice-recorder.

Voor deze opname is er akkoord gevraagd om het opnameapparaat mee te nemen binnen de muren van de PI. Voor de start van de focusgroep is er informed consent toestemming gevraagd aan de gedetineerde jongvolwassen vaders of de focusgroep mocht worden opgenomen.

Naast dat de methode brainstorm is gebruikt voor het bedenken van oplossingen voor het probleem, is deze methode ook gebruikt binnen de focusgroep. Iedereen mocht zijn ideeën delen, zonder dat het gaat om de haalbaarheid van het idee. Alle ideeën die naar voren komen zijn op dat moment goed. Door deze methode kan er zoals hierboven een groepsdiscussie ontstaan wat kan zorgen voor nog meer ideeën (Baarda et al., 2018).

COCD-Box

De COCD-box is een methode die gebruikt kan worden bij het clusteren van ideeën. Het is een selectiemethode waarbij alle opgedane ideeën in een box worden geplaatst, waaruit vervolgens een idee wordt geselecteerd die het meest origineel, aantrekkelijk en haalbaar is. Met behulp van de COCD-box wordt er dus orde gecreëerd in alle mogelijke ideeën en oplossingen. Alle brainstorm-ideeën zijn aan de hand van deze methode geordend en gekozen.

De box bestaat uit vier vakken met verschillende kleuren (Baillie, 2006):

- Blauw: het idee is niet bijzonder, maar wel goed uitvoerbaar en er is resultaat op korte termijn.
- Rood: Het idee is origineel en uitvoerbaar, en het idee geeft een speciaal gevoel.
- Geel: Het idee is heel erg origineel, maar het is onduidelijk hoe dit idee in de praktijk kan worden gebracht.
- Wit: Niet realiseerbaar

De ideeën die zijn opgedaan zijn in deze box geplaatst. Elk idee is aan de hand van de betekenis van de kleuren in één van de vier vakken geplaatst. De plaatsing van de ideeën is naar eigen inschatting gedaan. De twee studenten hebben de COCD-Box eerst onafhankelijk van elkaar ingevuld. Vervolgens zijn de ingevulde COCD-Boxen naast elkaar gezet en is er tot een consensus gekomen.

Aan de hand van de indeling van de COCD-box is er een keuze gemaakt uit de mogelijke oplossingen en ideeën.

4.2 Resultaten Ideate fase

Hieronder worden de resultaten beschreven van de ideate fase. De resultaten die horen bij de ideate fase zijn de verschillende oplossingen die zijn bedacht om re-integratie te verbeteren binnen de gezinssituatie van een gedetineerde jongvolwassen vader. Deze oplossingen zijn voortgekomen uit de eerste focusgroep (22/04/2020), de diepte-interviews en brainstormsessies.

Oriëntatie op de literatuur

Hieronder is beschreven welke interventies er internationaal en nationaal bestaan.

HMP & YOI Parc Prison, South Wales, UK:

In HMP & YOI Parc Prison worden er veel verschillende interventies toegepast in de gevangenis ten goede voor de kinderen en de gezinnen. De gevangenis biedt hulp aan voor de gedetineerde en zijn familie tijdens en na detentie. In Parc Prison in Wales wordt er een cursus aangeboden voor vader en gezin waar familiecommunicatie centraal staat. Deze cursus wordt M-Pact genoemd.

Daarnaast wordt er de training 'Familyman' aangeboden. Deze training is gericht op het onderhouden van gezinsrelaties tijdens de detentieperiode van de vader. Het programma is ontworpen om tegemoet te komen aan de behoeften van gedetineerden met betrekking tot het ondersteunen van contact en het helpen handhaven van de eenheid van het gezin ondanks die

scheiding, terwijl er ook naar wordt gestreefd ervoor te zorgen dat de gedetineerde na zijn vrijlating ook ondersteuning krijgt (Van Noordenburg, 2013).

PI Veenhuizen en Leeuwarden:

Binnen PI Veenhuizen en PI Leeuwarden worden verschillende interventies ingezet die ervoor zorgen dat de gezinsrelaties tijdens en na detentie positief worden beïnvloed. Er wordt binnen PI Veenhuizen en Leeuwarden samengewerkt met externe organisaties.

Ten eerste biedt Lentis gezinsgesprekken aan. Dit zijn gesprekken die worden gevoerd samen met de vader, moeder en eventueel de kinderen. Tijdens deze gesprekken komt er ter tafel wat je van elkaar, als partners, kunt verwachten.

Daarnaast wordt door Verslavingszorg Noord-Nederland een training voor gezinnen aangeboden. Deze training 'Gezin aan bod' is voor gezinnen waar meerdere problemen spelen. Hierbij kan gedacht worden aan verslavingsproblematiek of psychische problematiek. Tijdens de training wordt aandacht gegeven aan communicatie, opvoeding en omgang met kinderen. Ook wordt er gewerkt aan gezinsvaardigheden.

De derde interventie die wordt aangeboden die gericht is op gezinsrelaties is systeemtherapie. De vader en familie gaan in gesprek met een therapeut. Hierbij staat de vader centraal. Er wordt ingegaan op het systeem van de vader. Deze therapie wordt aangeboden door Trajectum.

Daarnaast biedt PI Veenhuizen en Leeuwarden producten/ interventies aan voor vaders en zijn gezin na detentie. De eerste interventie is chathulp voor ex-gevangene en familie. Het wordt aangeboden door Gevangenzorg Nederland. Deze chathulp wordt uitgevoerd door getrainde vrijwilligers. De chatgesprekken bieden een mogelijkheid voor een luisterend oor en informatie/advies. In deze gesprekken komt regelmatig het thema gezin en kinderen aan bod (Inrichtingen, 2020).

Brainstormsessies

Tijdens de brainstormsessies zijn er twee ideeën naar voren komen deze zijn hieronder beschreven. Ook is er in de literatuur gekeken naar de onderbouwing en haalbaarheid van de ideeën.

Gezinsplan

De eerste oplossing die naar voren is gekomen vanuit een brainstormsessie was een gezinsplan die is gericht op re-integratie. Een gezinsplan is een plan waar de verschillende gebieden aan de orde komen waar het gezin problemen mee ervaart. Bij het gezinsplan wordt het probleem of de problemen als één geheel gezien en aangepakt. Een plan dat samen met het gezin wordt opgesteld en uitgevoerd zorgt voor samenhang en duidelijkheid en zorgt voor de gewenste verandering binnen het gezin. Het idee is dat gezinnen zelf gaan nadenken over hun doelen en hoe ze eraan willen werken. Het gezin is zo 'eigenaar van het probleem' op deze manier kan er meer met het gezin worden bereikt blijkt uit onderzoek. Het gezinsplan wordt opgesteld samen met hulpverlening (Sekreve et al., 2020). Het gezin bepaalt zelf welke doelen worden opgesteld en welke middelen (hulpverleners) worden ingezet. Hierbij staat het kind centraal. Echter blijkt uit onderzoek dat het werkelijk uitvoeren van eigen regie door het gezin zelf lastiger is dan in eerste instantie gedacht. Eén op de drie hulpverleners geeft aan dat het gezinnen slecht lukt. Het uitvoeren van deze regie vereist een mate van zelfinzicht en mondigheid van de gezinnen. Dit is nodig om goed uit te spreken hoe het gezin een goed leven voor hen zien en welke stappen nodig te zijn om hieraan te werken. Uit onderzoek blijkt dat veel gezinnen deze zelfinzicht en mondigheid mist, vooral als er sprake is van licht verstandelijke beperkingen of psychische problemen. Ook de ingewikkeldheid waar het gezin zich in bevindt maakt het voor de gezinnen lastiger om regie te houden en overzicht te houden over hun doelen en de situatie (Van Hal et al., 2018). Veertig procent van de gedetineerden in Nederland heeft een licht verstandelijke beperking (VGN, 2020). Uit bovenstaande onderzoek blijkt dat het voor juist hun moeilijk is om bezig te gaan met een gezinsplan.

Werkboekje

Het tweede idee wat naar voren is gekomen vanuit de brainstormsessies is om een werkboekje **te** maken en te gebruiken voor het gezin. Aan de hand van dit werkboekje zou re-integratie binnen het gezin moeten worden verbeterd. Zo blijkt uit de literatuur dat de effectiviteit van een gesprek tussen kind en ouder kan worden beïnvloed door de samenwerkingsrelatie. Wanneer er in het gesprek sprake is van tweerichtingsverkeer zal het gesprek het meest effectief zijn. Dit is een lastig punt als we het hebben over gesprekken die plaatsvinden tussen volwassenen en kinderen. Er is vaak een machtsverhouding tussen de volwassene en het kind. Dit maakt dat kinderen sneller geneigd zijn om zich te verdedigen. Een gesprek waarbij er door de volwassene goed geluisterd wordt, en waarbij het kind de ruimte krijgt om te vertellen wat er speelt zal het meest effectief werken (Wolters, 2011). In het werkboekje is rekening gehouden met dit aspect. De opdrachten kunnen samen worden gemaakt en kunnen tweerichtings gesprekken op gang helpen. Doordat de opdrachten vrij te maken zijn kiest het kind zelf over de details van proces, zoals welke opdrachten er gemaakt worden.

De opdracht die in het werkboekje staan helpen gezinnen om te communiceren over de re-integratie. Tijdens het communiceren binnen het gezin is er aandacht voor het kind. Hoe meer er gecommuniceerd wordt binnen het gezin hoe meer de ouders kunnen laten blijken waarom zij bepaalde beslissingen maken. De gezinscommunicatie zorgt ervoor dat het gezin beter kan functioneren (Scholte & Van der Ploeg, 2017).

Focusgroep

Uit de focusgroep is er één idee naar voren gekomen om de re-integratie te verbeteren binnen het gezin, deze staat hieronder beschreven.

Adventskalender

In de eerste focusgroep op 22/04/2022 kwam vanuit de gedetineerde jongvolwassen vaders het idee een adventskalender te ontwikkelen die de re-integratie zou moeten verbeteren. Dit blijkt uit het volgende transcript van de focusgroep op 22/04/2022:

‘Of zo’n advent kalender’. ‘Wordt wel een lange kalender als je drie jaar moet zitten’. ‘Ik denk echt drie maand, drie maand’. ‘Als je stapsgewijs bijvoorbeeld een tekening maakt, per maand en dat je de laatste 30 dagen echt met elkaar aftelt’. Er wordt gepraat over dat er iets open gemaakt kan worden, dan wordt er de opmerking gemaakt; ‘Maar je weet hoe kinderen zijn toch, die hebben daar geen geduld voor’.

Er wordt verder gebrainstormd over een kalender, met het doel 3 maanden van tevoren. 3 maanden is 12 weken. ‘Maar dan zou je in principe zou je gewoon wekelijks dan iets kunnen losmaken.’.

‘Twaalf dingetjes ja.’. ‘Of 60 dagen, dan doe je gewoon 60 dagen’. ‘En per zoveel dagen een opdracht doen, bijvoorbeeld dat je een tekening moet maken en een tekening terug moet sturen bijvoorbeeld’. ‘Dat houdt ze bezig’.

‘Maar bijvoorbeeld wat hij zegt van die adventskalender, springt me net te binnen dat is inderdaad echt een goed idee’. ‘Dan zou je bijvoorbeeld op je laatste dag als jij dan weer thuis moet komen, hoe noem je dat, een eh soort zoektocht uitzetten en dan komen ze uit bij papa zeg maar’. Gedetineerde legt uit dat je als vader je dan kunt verstoppen en het kind moet aan de hand van die adventskalender het laatste vakje, moet die jou zoeken, en dan sta je daar. Hier komt de reactie op; ‘Dan moet dat wel per individu gemaakt worden toch?’ ‘Dat zou jij dan als vader als opdracht samen met moeder natuurlijk kunnen doen’. ‘Als je nou een adventskalender gewoon leeg zou doen, en dat je em zelf gaat vullen’. Echter is er geen ondersteunende literatuur gevonden die het gebruik van een adventskalender ondersteunt.

COCD-Box

Aan de hand van de COCD-box zijn de drie verschillende oplossingen geselecteerd. Hieronder is toegelicht met welke redenen de oplossingen in de bepaalde boxen zijn geplaatst.

Het gezinsplan (in het blauwe vak)

Als eerste de oplossing, het gezinsplan. Een gezinsplan blijkt toch minder goed te werken dan gedacht. Vooral bij mensen met een licht verstandelijke beperking of psychische problemen. Een groot deel van de gedetineerde in Nederland hebben een licht verstandelijke beperking. Het idee is realiseerbaar want het is 'gemakkelijk' om in de praktijk te brengen. Daarentegen blijkt uit de literatuur dat de oplossing minder goed bij de doelgroep zou passen en is dus een 'gewoon' idee. Dit zijn de redenen waarom het gezinsplan in het vakje 'realiseerbaar' en 'gewoon ideeën' van de COCD-box is geplaatst.

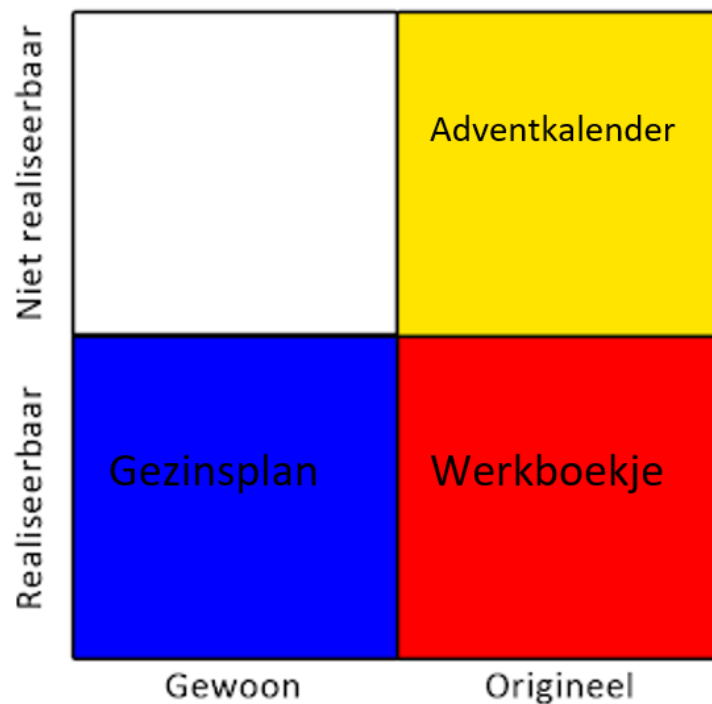
Een adventskalender (in het gele vak)

De tweede oplossing die naar voren is gekomen is een adventskalender. Vooral de gedetineerde jongvolwassen vaders in de eerste focusgroep vonden dit een goed idee (transcript focusgroep 22/04/2022). Echter bleek uit de literatuur niet dat een adventskalender wetenschappelijk effect zou hebben. Deze oplossing is daarom in de het vakje 'niet realiseerbaar' en 'originele ideeën' gekomen van de COCD-box.

Een werkboekje (in het rode vak)

De derde oplossing is een werkboekje. Uit de literatuur blijkt dat een werkboekje zou helpen bij het verbeteren van gezinsrelaties. Ook blijkt uit de diepte-interviews dat dit een goede oplossing is die past bij de doelgroep. Een werkboekje is makkelijk inzetbaar bij een gezin waarvan de vader in detentie zit waardoor de oplossing 'realiseerbaar' is. Het is makkelijk inzetbaar omdat binnen een gevangenis veel regels zijn. Een werkboekje kan makkelijk worden gerealiseerd binnen de huisregels van een gevangenis. Daarnaast is een werkboekje toe te passen in elke gezinssituatie. Uit de diepte-interviews is gebleken dat elke gezinssituatie verschillend is.

Daarnaast is een werkboekje 'origineel' omdat het ervoor zorgt dat er wordt gecommuniceerd binnen het gezin en dat er verwachtingen op verschillende manieren naar elkaar worden uitgesproken. Een werkboekje is compact en omvat veel aspecten die helpen bij een goede re-integratie.

4.3 Conclusie

Om antwoord te geven op de volgende vraag: 'Wat zijn mogelijke oplossingen voor het verbeteren van re-integratie binnen het gezin van gedetineerde vaders?' is er georiënteerd op de literatuur over bestaande producten, hebben er meerdere brainstormsessies plaatsgevonden en zijn er focusgroepen georganiseerd. Hieruit zijn verschillende oplossingen gekomen die de re-integratie wellicht binnen de gezinssituatie zullen verbeteren. De oplossingen die naar voren zijn gekomen zijn: een gezinsplan, een adventskalender en een werkboekje. Deze oplossingen zijn vervolgens in de COCD-Box gezet waaruit de keuze is gemaakt voor het ontwerpen van een prototype.

5. Het ondersteunende product

Uit de COCD-box in de vorige fase is een product naar voren gekomen die gedetineerde jongvolwassen vaders kan ondersteunen met het re-integreren binnen het gezin. In deze fase zal het product onderbouwd worden aan de hand van literatuur, de diepte-interviews en een tweede focusgroep. De deelvraag die in deze fase beantwoord zal worden is: 'Welk ondersteunend product is er ontwikkeld om de re-integratie van gedetineerde jongvolwassen vaders binnen hun gezinssituatie te verbeteren?'. Als eerste zal er wat verteld worden over de methode van de prototype/ test fase en vervolgens zal het resultaat van de fase worden toegelicht.

5.1 Methode Prototype/ test fase

Om tot de beantwoording van de deelvraag 'Welk ondersteunend product is er ontwikkeld om de re-integratie van gedetineerde jongvolwassen vaders binnen hun gezinssituatie te verbeteren?' te komen zijn er drie stappen gezet. Namelijk het ontwikkelen van het prototype, vervolgens is voorgelegd aan een focusgroep en op basis van de focusgroep is het prototype aangepast tot het eindproduct.

Prototype

Het prototype is ontwikkeld aan de hand van literatuur en de diepte-interviews. De citaten uit de diepte-interviews zijn gebruikt om het prototype te onderbouwen. Vervolgens is er uitgebreid gezocht in de literatuur naar een onderbouwing van het prototype. Uit de diepte-interviews en literatuur zijn verschillende criteria gekomen waar het prototype aan moet voldoen. Dit heeft vervolgens geleid tot verschillende onderdelen van het prototype.

Focusgroep

Naar aanleiding van de eerste focusgroep, literatuur en de diepte-interviews is er een prototype ontwikkeld en voorgelegd tijdens de tweede focusgroep (bijlage 8.5). Dit is gedaan om het ontworpen product zo goed mogelijk te ontwikkelen. Zoals in de methode ideate is beschreven is een focusgroep een methode om te achterhalen wat betrokkenen vinden van een bepaald product door met deze groep betrokkenen in gesprek te gaan.

Deze focusgroep is op exact dezelfde wijze georganiseerd als de eerste focusgroep, ook tijdens deze focusgroep is er volgens informed consent toestemming gevraagd over het opnameapparatuur. De eisen waaraan de focusgroep moest voldoen zijn onveranderd gebleven. De focusgroep bestond uit dezelfde gedetineerde jongvolwassen vaders als de eerste focusgroep.

Samen met de doelgroep is bekeken hoe dit prototype nog verder verbeterd kan worden. In deze focusgroep is er opnieuw gebruikt gemaakt van de methode traditionele brainstorm om met behulp van deze methode het prototype nog beter naar behoefte van de doelgroep te vormen. Traditionele brainstorm is een methode waarin personen in groepsverband meedenken met de ideeën die zijn voorgelegd. Door dit proces in groepsverband aan te gaan wordt de creativiteit binnen de groep gestimuleerd. In een korte tijd kan er dan veel feedback en ideeën worden verzameld door nieuwe perspectieven van verschillende personen (Smit, 2019).

Naast literatuur over de onderbouwing van het prototype en de tweede focusgroep is het product ook nog voorgelegd aan de gezinsfunctionaris van Veenhuizen en aan de voorzitter werkgroep gezinsbenadering Lelystad. Door beide is feedback gegeven op het product (bijlage 8.6).

Prototype aangepast tot eindproduct

De informatie die is verkregen vanuit de focusgroep is gebruikt om het ontworpen prototype te verbeteren. Dit heeft uiteindelijk geleid tot het eindproduct (bijlage 8.7).

5.2 Resultaat Prototype/ test fase

Het prototype

Het ondersteunende product dat is ontwikkeld vanuit literatuur en de diepte-interviews is een werkboekje. Het werkboekje is bedoeld voor de kinderen die een jongvolwassen vader in detentie hebben zitten. Aan de hand van het werkboekje wordt geprobeerd het re-integratieproces binnen het gezin te verbeteren. Door het werkboekje worden gezinnen getriggerd om te communiceren over het moment dat 'papa' weer vrijkomt.

Gezinscommunicatie is belangrijk omdat het betrekking heeft op de manier waarop ouders met hun kinderen gesprekken aangaan en hun gedachten met elkaar wisselen. Wanneer er positief gecommuniceerd wordt, geven de ouders duidelijk aan wat ze bedoelen. Daarnaast hebben zij ook aandacht voor het kind en zijn bedoelingen. Ouders die communicatief vaardig zijn hebben vertrouwen in hun kind. Ze luisteren, zijn geduldig, vermijden conflicten en nemen het kind serieus. Communiceren is een essentiële factor omdat alleen via deze weg de ouders hun kinderen kunnen laten blijken waarom zij bepaalde dingen op een bepaalde manier doen. Hoe beter de communicatie in een gezin gaat, hoe beter het gezin functioneert. Gedragsproblemen kunnen ontstaan wanneer de ouder-kind relatie niet goed is, en wanneer responsiviteit ontbreekt bij de ouders (Scholte & Van der Ploeg, 2017).

Daarnaast is het werkboekje zo ontworpen dat het ingezet kan worden in elke gezinssituatie. Uit de interviews is namelijk gebleken dat geen één gezinssituatie hetzelfde is. Ook kan het werkboekje makkelijk worden gerealiseerd binnen de huisregels van een gevangenis. Deze twee aspecten zorgen ervoor dat het werkboekje makkelijk en laagdrempelig toepasbaar is.

Met het werkboekje wordt geprobeerd voor een goede re-integratie te zorgen wat uiteindelijk zorgt voor een goede gezinsrelatie. Door samen daaraan te werken en goed te communiceren wordt de relatie binnen het gezin ook beter en ontstaat er een betere vader-kind relatie (Blaauw & Van der Meer, 2020). Wat er weer voor zorgt dat ex-gedetineerde vader minder vaak opnieuw de fout ingaan (Blaauw & Venema, 2020).

Ook wordt in het werkboekje rekening gehouden met het aspect dat kinderen de ruimte krijgen om te vertellen hoe ze bepaalde situaties ervaren en dat er door ouders goed geluisterd wordt. De effectiviteit van een gesprek tussen kind en ouder kan worden beïnvloed door de samenwerkingsrelatie. Wanneer er in het gesprek sprake is van tweerichtingsverkeer zal het gesprek het meest effectief zijn. Dit is een lastig punt als we het hebben over gesprekken die plaatsvinden tussen volwassenen en kinderen. Er is vaak een machtsverhouding tussen de volwassene en het kind. Dit maakt dat kinderen sneller geneigd zijn om zich te verdedigen.

In het werkboekje kunnen de opdrachten samen worden gemaakt en wat een tweerichtings gesprek op gang helpt. Doordat de opdrachten vrij te maken zijn kiest het kind zelf over de details van proces, zoals welke opdrachten er gemaakt worden.

Uit onderzoek van het lectoraat is naar voren gekomen dat de gemiddelde leeftijd van de kinderen van de gedetineerde jongvolwassen vaders zeven jaar is, met een standaarddeviatie van 4.76 (tabel 1). Om deze reden is het ondersteunend product ontworpen voor het jonge kind met een gemiddelde leeftijd van zeven jaar.

Descriptive Statistics

	N	Minimum	Maximum	Mean	Std. Deviation
trans1	97	.00	19.00	7.0155	4.76011
Valid N (listwise)	97				

Tabel 1

Kinderen in de leeftijd van 7 jaar zitten in een fase waarin het redeneervermogen zich sterk uitbreidt. Kinderen kunnen vanaf deze leeftijd loskomen van de concrete werkelijkheid en kunnen nu ook in oorzaak en gevolgen denken. Zo kunnen ze zich beter verplaatsen in de gedachtegang van anderen. Ondanks dat het praten met kinderen in de schooltijd fase (7 tot 12 jaar) al een stuk makkelijker gaat dan de kleuterfase, worden één op één gesprekken nog echt afgeraden. Praten tijdens een activiteit of spelvorm is in dit geval beter (Drukker & Baarda, 2012).

Daarnaast werd het werkboekje ook meerdere malen genoemd in de diepte-interviews. Dit blijkt het volgende citaat: "Ik denk dat je echt helemaal echt moet focussen op, op ja misschien een boekje met opdrachten of kleurplaten erin... of puzzeltjes erin en dat soort dingen, ik denk dat je daar een heel eind mee komt. Ja dat je, dan kan je ze ook weer ondersteunen bijvoorbeeld met een woordzoeker ofzo. Dat je ja, als ze dat gaan doen dat je dan eh... ja hun kan helpen bijvoorbeeld. Dan als ze iets niet weten ofzo met een, met een ja... een puzzel ofzo of of of een doolhof of ja, ik denk even ruim hoor. Als je een opdrachtenboekje heb dat je bij een winkel ook kan halen bijvoorbeeld dat je ja, dat je dan gewoon ook de communicatie hebt met de kinderen. Dat ze dan vragen van papa ken je effe helpen of weet jij dat. Zulke dingen allemaal" (transcript EP02).

Vanuit de literatuur en de diepte-interviews zijn er verschillende criteria naar voren gekomen waar het werkboekje aan moet voldoen dit heeft geleid tot zeven werkvormen. De zeven werkvormen zijn hieronder uitgelegd en onderbouwd aan de hand van literatuur. Het werkboekje is uitgewerkt in bijlage 8.7.

De zeven werkvormen:

1. Tekenopdrachten

Kinderen met een vader in detentie worden vaak geconfronteerd met emotionele en stressvolle situaties. Volwassenen hebben vaak kennis van hun eigen cognitieve strategieën om, om te gaan met zulke situaties, maar bij kinderen is de kans kleiner dat zij weten hoe ze om moeten gaan met de emoties die hierbij komen kijken. Afleiding zoeken tijdens zo'n situatie is een van de vier meest voorkomende strategieën als het gaat om emotieregulatie.

Tekenopdrachten kunnen voor kinderen effectief zijn als het gaat om om te gaan met moeilijke situaties. Tekenen lijkt voor veel kinderen een leuke activiteit om te doen wanneer zij in een negatieve stemming zitten. Daarom is het aannemelijk dat een tekenactiviteit hen kan helpen bij het reguleren van emoties. Onderzoek toont aan dat de stemming bij kinderen verbetert wanneer zij tekenen en dus afleiding hebben. Dit werkt het beste wanneer zij zelf mogen bepalen wat zij tekenen. Wanneer het kind een tekening moet kopiëren of niet de vrije keuze heeft wat het wil tekenen, verdwijnt dit effect van emotieregulatie (Drake & Winner, 2013). In het werkboekje zijn tekenopdrachten meegenomen met als "thema" re-integratie. Het kind heeft de vrije keuze om dit alleen te doen of samen te tekenen met de ouders. Het kind heeft de vrijheid om zelf te bepalen hoe hij of zij dit doet. Er hoeft dus niks te worden nagetekend.

2. Vragenvuurtje

Kinderen leren veel over de wereld door vragen te stellen. Dit kunnen vragen zijn in de vorm van het uitvoeren van een experiment, het doen van observaties, maar ook wanneer je letterlijk vragen stelt aan de mensen in je omgeving. Het verwerven van concepten en structuren helpen kinderen om verschillende soorten situaties te kunnen begrijpen. Jonge kinderen passen hun onderzoeksstrategieën aan om tot zoveel mogelijk informatie te komen over de situatie (Ruggeri & Lombrozo, 2015). Het belang dat kinderen de ruimte hebben om vragen te kunnen stellen over de situatie is belangrijk. Dit creëert duidelijkheid. Op die manier leren kinderen de situatie te begrijpen en worden er misverstanden voorkomen. Deze misverstanden die zich kunnen voordoen met betrekking tot re-integratie kunnen onduidelijkheid creëren bij het kind, waardoor onzekerheid kan toenemen. Dit staat een goed re-integratieproces in de weg. In het werkboekje is ruimte opgenomen waar kinderen hun vragen kunnen opschrijven of laten opschrijven en stellen wanneer zij daaraantoe zijn.

3. Woordzoeker

In het kader van creatief communiceren met kinderen via spel is er besloten om de woordzoeker toe te voegen aan het werkboekje, waarbij het doel communiceren over re-integratie voorop blijft staan. Het proces van associatief denken staat hierbij voorop. Bij associatief denken leggen kinderen snel verbanden tussen de ene gedachte en de andere gedachte. Dit gebeurt vaak onbewust (Eronen, 2019). Met behulp van deze woordzoeker wordt er geprobeerd om deze associaties tussen woorden en gedachten te vormen en daarmee op een laagdrempelige ongedwongen wijze te praten over het onderwerp re-integratie. Met behulp van de specifieke woorden die terugkomen in de woordzoeker wordt op een kindvriendelijke en ontspannen manier omgegaan met woorden die een lading kunnen hebben. De woorden die in de woordzoeker zijn te vinden zijn dus gelinkt aan het onderwerp re-integratie. Bij elk woord wat het kind vindt in de woordzoeker, mag het een vraag stellen die te maken heeft met het gevonden woord.

4. Praatplaat

Projectieve technieken bestaan al een hele lange tijd en zijn in de psychodiagnostiek veel besproken. Ondanks dat deze technieken niet altijd voldoen aan de wetenschappelijke eisen van testmateriaal, worden deze altijd nog veel toegepast in de praktijk met de overtuiging dat ze veel informatie kunnen geven. De personen worden geprikkeld om een persoonlijke reactie te geven op bijvoorbeeld een plaat. Wanneer projectief materiaal wordt gebruikt voor beoordeling van bepaald gedrag is het van belang dat er erg voorzichtig wordt omgegaan met het interpreteren (Snellen, 2017). Het idee van een praatplaat is dat men zich gaat identificeren met een van de personen op de plaat, of op de foto. De bedoeling is dat de persoon invult wat deze persoon denkt. Op deze manier projecteert iemand zijn eigen gevoelens op de figuur in de tekening en laat hij zien wat hij voelt of denkt. Praten naar aanleiding van een plaat is een oud middel dat wordt gebruikt in de diagnostiek (Drukker & Baarda, 2012). Omdat het idee van een praatplaat niet wordt ingezet om gedrag te beoordelen en te interpreteren, maar alleen wordt gebruikt om gesprekken binnen een gezin op gang te laten komen hoeft hier geen rekening mee gehouden te worden.

5. Strip

Aan de hand van een stripverhaal kan op een visuele manier informatie naar voren komen en daar kan over worden gecommuniceerd. Vooral voor beelddenkers is dit een prettige manier. De meeste jonge kinderen zijn van nature beelddenkers. Informatie kan aan de hand van beelddenken worden verwerkt. Beeld denken wordt ook het visueel leersysteem genoemd. Dit betekent dat er in beelden en gebeurtenissen wordt gedacht en niet met woorden en begrippen.

Visuele, zintuiglijke en auditieve informatie wordt tegelijkertijd verwerkt doordat er ruimtelijk wordt gedacht (Van de Coolwijk, z.d.).

6. Wensenboom

De wensenboom is een werkvorm waarbij kinderen hun wensen kunnen uitspreken met betrekking tot het onderwerp re-integratie. Elke wens/idee dat het kind heeft met betrekking tot dit onderwerp kan worden opgeschreven, getekend of geplakt aan de wensenboom. Het kind heeft hierin zelf de regie over de wensen en ideeën. Op deze manier kunnen verwachtingen vanuit het kind duidelijk worden gemaakt aan het gezin op een creatieve wijze. Wanneer de wensen zijn opgeschreven kan het gezin samen gaan kijken naar de uitvoering van deze wensen. Belangrijk is hierbij dat het kind het initiatief krijgt en dat het gezin luistert naar de wensen en ideeën. Samen met het gezin kan dan worden gekeken naar de uitvoering hiervan (Wolters, 2011).

9. Wel of niet

De werkvorm 'wel of niet' is een werkvorm waarbij kinderen kunnen aangeven of ze wel of niet over een onderwerp willen praten. In het werkboekje staan verschillende onderwerpen die gaan over de re-integratie van de vader van de kinderen. Het kind kan door middel van een lijn aangeven of het onderwerp naar het "Wel" of het "niet" vakje gaat. Deze werkvorm helpt kinderen om antwoorden te formuleren op lastige vragen. Ook kan de werkvorm ervoor zorgen dat er luchtigheid ontstaat in een lastig gesprek waar moeilijke onderwerpen aanbod komen (Wolters, 2011).

De focusgroep

Het ondersteunende product, het werkboekje is getest bij de doelgroep. Het werkboekje werd goed ontvangen door de doelgroep, de gedetineerde vaders. Er werd in de focusgroep aangegeven door de gedetineerde jongvolwassen vaders dat het een product zou zijn wat hen en hun gezin zou helpen bij een betere re-integratie. Ze gaven aan dat het goed is voor het gezin dat ze voorbereid zouden worden op de terugkeer van de vader binnen het gezin. Dit wordt ondersteund door de volgende citaten: "Ik denk dat je ze dan mentaal ook wel op voorbereid toch", "Ja zo'n boekje is ook wel interessant" en "Van alles wat eigenlijk, dit is wel leuk" (transcript focusgroep 06-05). Daarnaast werd er tijdens de focusgroep door de gedetineerde jongvolwassen vaders verschillende ideeën genoemd die in het werkboekje verwerkt kan worden.

Het eerste idee dat werd genoemd is een aftelkalender dit blijkt uit het volgende citaat: "Dat je die erin zet zo'n opdrachtenboek maakt samen met je kind wat je de laatste vijftig dagen dat hij aftelt bijvoorbeeld en dan de laatste dag van ga je met mama mee papa ophalen bijvoorbeeld" transcript focusgroep 06-05). Het tweede idee dat werd genoemd was een bucketlist: "Ja wat gaan we doen als papa weer terug is de eerste week, wat gaat papa voor je koken, wat kun je overleggen wat papa voor je gaat maken als hij terug is. Dat je allemaal doe dingen gaat doen met je kinderen. Een soort bucketlist" transcript focusgroep 06-05).

Prototype aangepast tot eindproduct

Tijdens de tweede focusgroep is het prototype voorgelegd aan de doelgroep. Tijdens deze focusgroep is er feedback ontvangen van de doelgroep. Het prototype is aangepast op de feedback van de doelgroep. Er kwamen uit de focusgroep twee nieuwe werkvormen voor het werkboekje. Deze werkvormen zijn hieronder beschreven.

7. Een aftelkalender

In het werkboekje zal ook een aftelkalender staan. Het kind kan elke dag een kruisje zetten op de aftelkalender. Hoe jonger kinderen zijn hoe moeilijker het is voor hen om de juiste tijd in te schatten. Dit besef neemt toe met leeftijd (Droit-Volet, 2013).

Aan de hand van een aftelkalender heeft een kind een visueel overzicht van wanneer 'papa' weer thuis komt. Kinderen zijn goed in het onthouden en herkennen van visueel-ruimtelijke informatie, en minder in het herkennen en onthouden van verbale informatie. Het getal '30' dagen is voor kinderen moeilijker voor te stellen dan '30' vakjes. Daarnaast helpt het gebruik van visuele informatie ook bij het sneller verwerken van deze informatie. Het begrip wordt hierdoor namelijk vergroot, en de kennis wordt daarmee gestimuleerd (Verhulst, 2017).

De aftelkalender wordt ook ondersteund door de doelgroep. Dit blijkt uit het volgende citaat: "Dat je die erin zet zo'n opdrachtenboek maakt samen met je kind wat je de laatste vijftig dagen dat hij aftelt bijvoorbeeld en dan de laatste dag van ga je met mama mee papa ophalen bijvoorbeeld" (Transcript focusgroep 06/05/2022).

8. Een bucketlist

Het idee van een bucketlist kwam voort uit de tweede focusgroep op 06/05/2022. Hieronder staan twee citaten van de tweede focusgroep die het idee van een bucketlist onderbouwen: "Of wat gaan we de eerste week doen als papa weer terugkomt. Dat je zegt we gaan een dag naar de dierentuin of op vakantie, snap je want ik denk toch wel die dingen gaat doen als je, je kinderen mist. Dat je de eerste tijd toch wel met je kind of familie door gaat brengen" en "Ja dat je een bucketlist gaat maken voor de eerste week of eerste maand. Je zoontje zit bijvoorbeeld op een sport papa heeft met je afgesproken om de eerste vier zaterdagen met je mee te gaan. Ik denk dat je ze dan mentaal ook wel op voorbereid toch. Ja je bereidt je kind erop voor van ik ga allemaal leuke dingen doen met m'n vader" (Transcript focusgroep 06/05/2022).

Het werkboekje is geheel uitgewerkt in bijlage 8.7.

6. Conclusie, discussie en aanbevelingen

6.1 Conclusie

In dit onderzoek is antwoord gegeven op de volgende vraag: "Met welke interventie kan de re-integratie van gedetineerde jongvolwassen vaders binnen het gezin worden verbeterd, wat leidt tot een positieve gezinsrelatie?". Om hier antwoord op te geven is er aan de hand van de methode design thinking onderzoek gedaan. Als eerste is er gekeken naar de behoeften van gedetineerde jongvolwassen vaders met betrekking tot het onderhouden of verbeteren van gezinsrelaties. Uit de interviews is namelijk gebleken dat re-integreren binnen het gezin een probleem vormt (Blaauw & Van der Meer, 2020). Vervolgens zijn aan de hand van brainstormsessies, een focusgroep en oriëntatie binnen de literatuur mogelijke oplossingen bedacht voor dit probleem. De mogelijk oplossingen die naar voren zijn gekomen zijn: een werkboekje, gezinsplan en adventskalender. Deze oplossingen zijn met behulp van de COCD-box (Baillie, 2006) geselecteerd op verschillende aspecten. Uit deze COCD-box is een interventie gekozen die is ontwikkeld tot een ondersteunend product. Aan de hand van een tweede focusgroep is dit prototype verder ontwikkeld en verbeterd wat heeft geleid tot een product dat de re-integratie van gedetineerde jongvolwassen vaders in de gezinssituatie verbetert. Het ondersteunende product wat is ontwikkeld is een werkboekje. Dit werkboekje is ontworpen voor het gezin en de gedetineerde jongvolwassen vader. Aan de hand van dit werkboekje worden de gezinnen getriggerd om te communiceren over het re-integratieproces. Hierdoor wordt het re-integratieproces mogelijk verbeterd wat uiteindelijk zorgt voor een sterke gezinsrelatie zodat de gevolgen van detentie beperkt kunnen blijven voor zowel vader als kind.

6.2 Discussie en aanbevelingen

In dit hoofdstuk is er kritisch naar het uitgevoerde onderzoek gekeken. Het onderzoek kent positieve punten en enkele beperkingen.

Een eerste beperking is de deelname aan dit onderzoek op geheel vrijwillige basis, waardoor de kans bestaat dat voornamelijk de gemotiveerde gedetineerde jongvolwassen vaders hebben deelgenomen aan dit onderzoek. Dit kan ervoor hebben gezorgd dat er veel eenzijdige informatie is ontvangen en dat daardoor de andere ideeën en informatie naar de achtergrond zijn verschoven. Door de relatief kleine steekproef speelt de vraag op of de resultaten wel representatief zijn voor alle jongvolwassen gedetineerde vaders. Daarnaast zijn de gedetineerde jongvolwassen vaders geworven door medewerkers van de PI. Deze medewerkers hebben wellicht de vaders gekozen die naar hun idee goede input zouden leveren. Hierdoor is er een kans dat een bepaalde groep vaders met andere inbreng niet aan bod is gekomen. Een aanbeveling zou kunnen zijn om bij een vervolgonderzoek de participanten meer random te laten selecteren zodat de resultaten wellicht representatiever worden voor de gehele populatie.

Een tweede beperking van het onderzoek is het meetinstrument. Het gebruikte interviewschema is opgedeeld in verschillende tijdsdimensies, wat ervoor heeft gezorgd dat het interviewschema niet specifiek gericht is op gezinsrelaties waardoor er mogelijke informatie kan ontbreken. Het hoofdthema van dit onderzoek is gezinsrelaties van gedetineerde jongvolwassen vaders. Wanneer het interviewschema meer gericht zou zijn op gezinsrelaties was er wellicht meer info verkregen wat betreft de behoeften van gedetineerde vaders op het gebied van gezinsrelaties. Dit zou er mogelijk voor hebben gezorgd dat het onderzoek meer valide was geweest.

Een mogelijke derde beperking is dat er tijdens de focusgroepen gebruik is gemaakt van de methode brainstorm. De groep met gedetineerde jongvolwassen vaders heeft hierin de ruimte gekregen om alle ideeën en oplossingen die naar boven kwamen uit te spreken. Tijdens deze groepsdiscussie heeft

er zich groepspolarisatie kunnen voordoen. Groepsopolarisatie kan ervoor zorgen dat in een groepsdiscussie de meningen van de groepsleden zich kunnen vormen naar waar zij al naar toe neigden. Dit houdt in dat wanneer er één idee uitvergroot wordt, alternatieve ideeën op de achtergrond zullen raken. Dit is juist niet de bedoeling van de methode brainstorm waarin alle mogelijke ideeën welkom zijn (Johnson & Johnson, 2015). Het opspelen van groepspolarisatie is opgemerkt in de eerste focusgroep. Tijdens de focusgroep werd één idee erg uitvergroot waardoor er over dit idee, de adventskalender, veel aan bod kwam tijdens de focusgroep. Alternatieve ideeën kwamen amper aan bod. In de tweede focusgroep is hier weinig van gemerkt. In de tweede focusgroep heeft groepspolarisatie waarschijnlijk niet of nauwelijks opgetreden.

Een positief punt aan het onderzoek is dat Design thinking een goede methode geweest is binnen dit onderzoek. Door middel van Design Thinking wordt er samen met de doelgroep een ontwerp gemaakt voor een probleem. De doelgroep van het onderzoek waren gedetineerde jongvolwassen vaders. De gevangenis is een onnatuurlijk omgeving waardoor het moeilijk is voor buitenstaanders moeilijk is om een passend ontwerp te ontwikkelen. De vaders in de PI weten hoe is het om vanuit een gevangenis een gezinsrelatie te onderhouden en waar zij, als vaders en hun gezin, behoefte aan hebben. Door samen met de gedetineerde vaders te kijken naar een mogelijke oplossing is het uiteindelijke product toepasbaar in de praktijk en zijn de behoeftes van de gedetineerde jongvolwassen vaders vervuld. Dit product is echter ontworpen voor het hele gezin van de gedetineerde vader. Het hele gezin kan daadwerkelijk gebruik maken van het product. Echter is het product bedacht en ontworpen samen met de gedetineerde vaders. De betrouwbaarheid had vergroot kunnen worden als het product ook ontworpen en bedacht was met de moeders en de kinderen. Pas wanneer het werkboekje in de praktijk wordt gebracht kan er gezegd worden of het uiteindelijke ondersteunende product effect zou hebben en aansluit op de behoeften van de gedetineerde jongvolwassen vaders en hun gezin. Het is belangrijk dat het ondersteunende product wordt ingezet in de praktijk, om op die manier te zorgen voor een goede re-integratie binnen het gezin. Daarnaast is het belangrijk dat het werkboekje uitgebreid wordt geëvalueerd door gedetineerde jongvolwassen vaders en hun gezinnen. Zodat het product aangepast kan worden waar nodig.

De praktische toepasbaarheid van het product heeft enkele pluspunten en kritiekpunten. Het werkboekje dat is ontwikkeld moet worden gebruikt in interactie tussen vader en kind. Deze interactie zou vooral mogelijk zijn tijdens de bezoekenmomenten en in de gezinskamer. Het is toegestaan binnen de PI's in Nederland dat een kind een werkboekje meeneemt naar de PI. Ook zouden vader en kind tijdens de bel- en beeldbelmomenten opdrachten in het werkboekje kunnen bespreken. Dit bovenstaande zorgt ervoor dat het product makkelijk en laagdrempelig toepasbaar is binnen de beperkingen van een gedetineerde jongvolwassen vader. Echter is het mogelijk dat het werkboekje vooral gebruikt gaat worden door vaders en gezinnen die gemotiveerd zijn en het nut van een goede re-integratie inzien. Hierdoor zal mogelijk een groep van de gedetineerde jongvolwassen vaders en hun gezinnen het werkboekje niet gaan gebruiken. Een ander kritiekpunt op het werkboekje is dat het niet voor alle leeftijden is. Zoals eerder beschreven is het werkboekje ontwikkeld voor de gemiddelde leeftijd van zeven jaar, omdat dit de gemiddelde leeftijd van de kinderen van gedetineerde jongvolwassen vader is. Echter zullen er ook kinderen zijn die jonger zijn en bijvoorbeeld nog niet kunnen lezen en schrijven waarvoor het werkboekje dus niet geschikt is. Daarnaast zullen er ook oudere kinderen zijn waarvoor het werkboekje wellicht te kinderachtig is.

Een aanbeveling voor het in de praktijk brengen van het product is om het te gaan gebruiken in combinatie met een 'trainingstool' die ontwikkeld wordt vanuit het project gezinsbenadering. Deze training is gericht op een betere re-integratie binnen het gezin van gedetineerde jongvolwassen vaders. De training die wordt ontwikkeld is bedoeld voor gedetineerde jongvolwassen vaders. De training ziet er als volgt uit. Allereerst wordt er een workshop gegeven aan de vaders waarin algemene informatie wordt verteld over het re-integratieproces binnen het gezin. Na deze training zal er een algemeen informatief boekje meegegeven worden over het re-integratieproces. Daarna zullen er twee gesprekken worden georganiseerd met de vaders in verschillende groepen. Deze groepen worden ingedeeld op de leeftijd van de kinderen, de detentieperiode, en of de kinderen teruggaan naar het gezin of niet. In deze gesprekken is het de bedoeling dat de gedetineerde jongvolwassen vaders gaan praten over het re-integratieproces en hun verwachtingen. De aanbeveling die wordt gegeven vanuit dit onderzoek is dat het werkboekje gegeven wordt na de workshop en voordat de gesprekken plaatsvinden. De reden hiervoor is dat vaders alvast een indruk kunnen krijgen van hoe hun kinderen denken over de re-integratie. Dit kan vervolgens besproken worden in de gesprekken die georganiseerd gaan worden.

7. Referenties

- Baarda, D. B., Bakker, E., Boullart, A., Julsing, M., Fischer, T., Peters, V., & van der Velden, T. (2018). *Basisboek kwalitatief onderzoek*. Noordhoff.
- Baillie, C. (2006). Enhancing students' creativity through creative thinking techniques. *Developing creativity in higher education*, 142-155. Geraadpleegd op 19 mei 2022, van https://www.digital.uwa.edu.au/__data/assets/pdf_file/0009/825246/Enhancing_studentsrsquo_creativity_through_creative_thinking_techniques.pdf
- Blaauw, E., & Van der Meer, M. (2020). *Verslaving in context: de kracht van de omgevingondersteunende zorg*. Hanzehogeschool Groningen.
- Blaauw, E., & Venema, S. (2020). Ervaringen uit de gezinsbenadering: aandacht voor gezinsrelaties tijdens detentie. *Participatie en herstel*, 4, 58-67.
- Drake, J. E., & Winner, E. (2013). How children use drawing to regulate their emotions. *Cognition Emotion*, 27(3), 512–520. <https://doi.org/10.1080/02699931.2012.720567>
- Droit-Volet, S. (2013). Time perception in children: A neurodevelopmental approach. *Neuropsychologia*, 51(2), 220–234. <https://doi.org/10.1016/j.neuropsychologia.2012.09.023>
- Drukker, L., & Baarda, B. (2012). *Creatief communiceren met kinderen Theorie en uitgewerkte voorbeelden Het materiaal* (1ste editie). Noordhoff.
- Eronen, M. I. (2019). Spiegelneuronen: het DNA van de psychologie? *Neuropraxis*, 23(6), 159–162. <https://doi.org/10.1007/s12474-019-00240-4>
- Ezinga, M. A. J., & Hissel, S. C. E. M. (2010). Kinderen van gedetineerde moeders. *Tijdschrift voor Criminologie*, 52(1), 36-51. Geraadpleegd op 1 maart 2022, van https://www.researchgate.net/profile/Sanne-Hissel/publication/241850674_Kinderen_van_gedetineerde_moeders/links/53d6542a0cf220632f3d98a2/Kinderen-van-gedetineerde-moeders.pdf
- FNO. (2021). *Vergeten vaders*. Geraadpleegd op 12 mei 2022, van <https://www.fnozorgvoorkansen.nl/activiteiten/vergeten-vaders/>
- Hennink, M. M. (2014). *Focus Group Discussions*. Oxford University Press, USA. Geraadpleegd op 11 mei 2022, van <https://books.google.nl/books?hl=nl&lr=&id=5DLLAgAAQBAJ&oi=fnd&pg=PP1&dq=focus+gr>

- oup+discussions&ots=hnMMYuSd_Q&sig=yxsY1-ezJbskxFYrm16BtcgJsg&redir_esc=y#v=onepage&q=focus%20group%20discussions&f=false
- Inrichtingen, D. J. (2021). *Detentie- en re-integratieproces in de PI*. Justitiabelen | dji.nl.
- Geraadpleegd op 4 mei 2022, van <https://www.dji.nl/justitiabelen/volwassenen-in-detentie/reintegratie/idee-en-praktijk/detentie--en-re-integratieproces-in-de-pi>
- Inrichtingen, D. J. (2020). *Productenboek Gezinsbenadering PI Veenhuizen*. Publicatie dji.nl.
- Geraadpleegd op 12 mei 2022, van <https://www.dji.nl/documenten/publicaties/2018/04/17/productenboek-gezinsbenadering-pi-veenhuizen>
- Johnson, D., & Johnson, F. (2015). *Groepsdynamica, met MyLab NL toegangscode 11e editie* (11de editie). Pearson Benelux B.V.
- Kirsten Dingemanse. (2021). *Stappenplan om kwantitatieve en kwalitatieve interviews te coderen*. Scribbr. Geraadpleegd op 15 mei 2022, van <https://www.scribbr.nl/onderzoeksmethoden/coderen-interview/>
- Liebling, A. & Maruna, S. (2006). *The effects of imprisonment*. (1ste editie). Willian Publishing.
- Geraadpleegd op 1 maart 2022, van <https://books.google.nl/books?hl=nl&lr=&id=xZEHGCJr-awC&oi=fnd&pg=PP1&dq=The+effects+of+imprisonment.&ots=CCTIdKBJft&sig=TiVMredvxlwVGu9IROSOLVALGaE#v=onepage&q=The%20effects%20of%20imprisonment.&f=false>
- Lösel, F., Pugh, G., Markson, L., Souza, K., & Lanskey, C. (2012). Risk and protective factors in the resettlement of imprisoned fathers with their families. University of Cambridge. Geraadpleegd op 1 maart 2022, van <http://citeseerx.ist.psu.edu/viewdoc/download?doi=10.1.1.423.2527&rep=rep1&type=pdf>
- [LH1]
- Ministerie van Algemene Zaken. (2021). *Begeleiding tijdens en na de gevangenisstraf*. Recidive en veelplegers | Rijksoverheid.nl. Geraadpleegd op 4 mei 2022, van <https://www.rijksoverheid.nl/onderwerpen/recidive/begeleiding-tijdens-de-gevangenisstraf>
- Murray, J., Farrington, D. P., & Sekol, I. (2012). Children's antisocial behavior, mental health, drug use, and educational performance after parental incarceration: A systematic review and meta-analysis. *Psychological Bulletin*, 138(2), 175–210. <https://doi.org/10.1037/a0026407>
- Reef, J., & Dirkzwager, A. (2019). Experienced severity of imprisonment among fathers and non-

- fathers. *Journal of Child and Family Studies*, 29, 1659–1668. <https://doi.org/10.1007/s10826-019-01670-8>
- Ruggeri, A., & Lombrozo, T. (2015). Children adapt their questions to achieve efficient search. *Cognition*, 143, 203–216. <https://doi.org/10.1016/j.cognition.2015.07.004>
- Scholte, E., & Van der Ploeg, J. (2017). *Handboek sociaal-emotionele vaardigheden* (1ste editie). Bohn Stafleu van Loghum.
- Sekreve, A., Campmans, M., Van Bon-Martens, M., & De Castro, B. O. (2020). Doelgericht werken in wijkteams laat nog te wensen over. *Kind & Adolescent Praktijk*, 19(4), 6–12. <https://doi.org/10.1007/s12454-020-0627-3>
- Smit, A. J. (2018). Complexe problemen oplossen: design thinking of ontwerpgericht onderzoek? *Onderwijsinnovaties*. 17- 19. Geraadpleegd op 2 maart 2022, van https://research.hanze.nl/ws/files/24668688/Art_Des_th_Ontw_ond_OndInno2018_AJSmit.pdf
- Smit, T. (2019). Nieuwe ideeën voor je praktijk? Ga brainstormen! *PodoPost*, 32(6), 16–17. <https://doi.org/10.1007/s12480-019-0080-8>
- Snellen, W. M. (2017). *Persoonlijkheidsdiagnostiek in de klinische praktijk (Dutch Edition)* (1st ed. 2018 ed.). Bohn Stafleu van Loghum.
- Thinkstock. (z.d.). Thinkstock [Foto]. <https://www.hln.be/buitenland/1-op-14-amerikaanse-kinderen-had-ooit-ouder-in-gevangenis~a5eb6565/103719427/>
- Uludağlı Nilay. (2020). The effects of paternal incarceration on child development and family life. *Klinik Psikoloji Dergisi*, 1–1. <https://doi.org/10.5455/kpd.26024438m000021>
- Van de Coolwijk, M. (z.d.). *Beelddenken, het visuele leersysteem* | KINDERWIJZMAGAZINE. [kinderwijzmagazine.nl](http://www.kinderwijzmagazine.nl). Geraadpleegd op 20 mei 2022, van <http://www.kinderwijzmagazine.nl/beelddenken-het-visuele-leersysteem-2/>
- Van Hal, L., Gilsing, R., & Van der Hoff, M. (2018). Regievoering door gezinnen gaat niet vanzelf. *Vakblad Sociaal Werk*, 19(5), 27–29. <https://doi.org/10.1007/s12459-018-0168-0>
- Van Noordenburg, C. (2013, 23 juli). *HMP & YOI Parc Family Interventions*. Centrum voor Criminaliteitspreventie en Veiligheid (CCV). Geraadpleegd op 12 mei 2022, van <https://hetccv.nl/onderwerpen/grote-steden/verslagen-netwerk-grote-steden/leeuwarden-2015/>
- Venema, S., Glasbergen, P., Kassenberg, A. (2020). *De Gezinsbenadering in penitentiaire inrichtingen:*

verbinding tussen gedetineerde vader en kind. Verslaving in context (pp. 123-133).

Hanzehogeschool Groningen. [LH2]

Venema, S. D., Haan, M., Blaauw, E., & Veenstra, R. (2021). Paternal Imprisonment and Father–Child Relationships: A Systematic Review. *Criminal Justice and Behavior*, 49(4), 492–512.
<https://doi.org/10.1177/00938548211033636>

Verhulst, F. (2017). *De ontwikkeling van het kind* (10e dr.). Koninklijke Van Gorcum.

VGN. (2020). *Nieuwe aanpak voor mensen met een licht verstandelijke beperking in detentie bespaart miljoenen per jaar*. Geraadpleegd op 22 mei 2022, van <https://www.vgn.nl/nieuws/nieuwe-aanpak-voor-mensen-met-een-licht-verstandelijke-beperking-detentie-bespaart-miljoenen-jaar>

Wolters, C. (2011). *Oplossingsgericht aan het werk met kinderen en jongeren* (1e dr.). Pica.

8. Bijlagen

8.1 Interviewschema

Hallo!

Wij zijn *<naam interviewer 1>* en *<naam interviewer 2>*. Wij doen onderzoek naar het thema 'vaderschap in detentie'. Jouw ervaringen zijn hiervoor erg belangrijk. Dit onderzoek kan gevangenen helpen om kinderen met een ouder in detentie en hun vaders te ondersteunen waar mogelijk. Op basis van deze gesprekken ontwerpen we ondersteunende producten voor vaders en hun gezinnen.

Tijdens dit interview stellen we vragen **over jou en je gezin voor de detentie, tijdens deze detentie en je verwachtingen voor na je detentie**. Het gesprek duurt **maximaal een uur**.

Ook willen we je vragen om achteraf gezamenlijk een **korte vragenlijst** in te vullen.

Als je het antwoord op een vraag niet weet, of als je liever niet wilt antwoorden, dan kun je dit aangeven. Dit heeft geen enkele gevolgen voor jou en het verloop van het interview. Er zijn geen goede of foute antwoorden.

Alle informatie wordt **vertrouwelijk** behandeld. Dit betekent dat wij veilig en zorgvuldig met alle informatie omgaan. Geen van de informatie die wij gebruiken in het onderzoek is terug te herleiden naar jou of je gezin. Medewerkers van de penitentiare inrichting en andere medewerkers van justitie krijgen je antwoorden niet te zien of horen.

Tijdens het interview worden **audio-opnames** gemaakt. Dit doen we alleen als je hier toestemming voor geeft. Dit zullen we zo nog vragen. De audio-opnames gebruiken we alleen om het interview uit te werken. Nadat de opname is verwerkt wordt het gewist. Het kan zijn dat je van gedachten veranderd, en besluit niet meer mee te willen doen aan het onderzoek. Je kunt op ieder moment besluiten om te stoppen met het interview. De audio-opname wordt dan verwijderd. Stoppen met deelname aan het onderzoek is zonder negatieve gevolgen voor jou.

Van het onderzoek wordt uiteindelijk verslag gemaakt. Wij zorgen ervoor dat **jij of je gezinsleden nooit herkenbaar gemaakt**. We zullen niet om je naam of andere persoonlijke gegevens vragen zonder daarvoor eerst expliciet toestemming te vragen.

Heb je tot zover vragen?

In te vullen door interviewer

Voordat we beginnen met het interview heb ik nog de volgende drie vragen:

Ben je voldoende geïnformeerd over het onderzoek? Zijn al je vragen rondom het onderzoek beantwoord?

☐ Ja

☐ Nee

Wil je deelnemen aan het onderzoek?

☐ Ja

☐ Nee

Vind je het goed dat we audio-opnames maken tijdens het interview? *Deze opnamen worden alleen voor onderzoek gebruikt en worden nooit gedeeld met andere partijen.*

- ☐ Ja
☐ Nee

n.b.: we noteren hier geen namen van participanten om de privacy te garanderen

Interview ID (geef het interview een nummer)

Structuur: voorletter interviewer 1 + voorletter interviewer 2 + 3-cijferig nummer: Voorbeeld: SP001

Datum interview:

Tijdstip aanvang interview:

Recorder 1 of 2:

Welke inrichting:

Start de audio-opname. Controleer goed of deze aanstaat. Vermeld daarbij het Interview ID, datum en het tijdstip voordat het interview begint.

Interviewschema

Voor detentie

(10-15 minuten)

Kun je iets vertellen over je gezinssituatie? Hoe ziet deze eruit?

- Probe: aantal kinderen
- Probe: leeftijd & geslacht kinderen
- Probe: moeder/verzorger van de kinderen?

Kun je iets vertellen over je gezin voordat je in detentie kwam?

- Probe: woonsituatie met kinderen
- Probe: relatie met kind(eren) voor detentie
- Probe: inhoud en frequentie van activiteiten met kinderen
- Probe: kwamen je kinderen wel eens bij je als ze iets wilden bespreken, of als ze een probleem hadden? Hoe zag dat er uit?

Hoe zag jouw rol als vader er in het gezin uit voor je detentie?

Kun je iets vertellen over relatie tussen jou en de moeder (of verzorger) van je kinderen voor je detentie?

- Probe: woonsituatie
- Probe: rolverdeling in de opvoeding van kinderen

Hoe zag een doorsnee dag in jullie gezin er uit voor je detentie?

- Probe: sfeer thuis (rustig of druk/chaotisch)
- Probe: samen eten, kinderen naar school brengen, meningsverschillen/botsingen/onenigheid

Van veel gezinnen waarbij de vader in detentie zit horen we dat er hulpverlening betrokken was voor detentie. Hoe was dat bij jou?

- Probe: ervaringen met hulpverlening
- Probe: kinderen en hulpverlening?

Tijdens detentie

(15-25 minuten)

Hoe is het voor je kind(eren) dat je in detentie zit? Hoe ervaren zij het?

- Probe: zijn kinderen op de hoogte van detentie?
- Probe: contact tijdens detentie, frequentie/manier

In hoeverre merk je veranderingen in het gedrag van je kind(eren) door de detentie?

- Probe: veranderingen in emoties
- Probe: veranderingen op school
- Probe: veranderingen in sociale relaties

In hoeverre is de band tussen jou en je kind(eren) veranderd door de detentie?

- Probe: slechter geworden, beter geworden, stabiel gebleven?
- Probe: waar merk je dat aan?

Kun je iets vertellen over de momenten dat je je kinderen spreekt of ziet? Bijvoorbeeld als ze op bezoek komen, of bellen?

- Probe: onderwerpen van gesprek
- Probe: duur van gesprekken
- Probe: ervaring van meest recente contactmoment
- Probe: ingewikkeldheden/moeilijkheden

Hoe is de band tussen jou en de moeder/verzorger van je kinderen op dit moment?

- Probe: veranderingen door detentie
- Probe: frequentie/manier van contact onderhouden
- Probe: ondersteuning van moeder in onderhouden vader-kind contact

Kun je iets vertellen over hoe jij je rol als vader invult tijdens detentie?

Zijn er familieleden of andere mensen die jou ondersteunen in de relatie met je kind(eren) tijdens je detentie?

Als je deze gevangenis zou mogen beoordelen op kindvriendelijkheid met een cijfer van 1 tot 10, welk cijfer zou je dan geven?

- Probe: wat zou er moeten gebeuren om hier een 10 van te maken?

Zijn er dingen waar jij tegenaan loopt als vader in detentie? Kun je daar wat over vertellen?

Wat zou de gevangenis (of een andere organisatie) kunnen doen om jou of andere vaders in detentie zo goed mogelijk te ondersteunen?

Zou de gevangenis (of een andere organisatie) iets kunnen doen om kinderen met een vader in detentie zo goed mogelijk te ondersteunen? Hoe zou dit er uit kunnen zien?

Zijn er tijdens detentie zaken waaraan je behoefte hebt omtrent vaderschap en het contact met je kinderen?

- Probe: cursussen of trainingen
- Probe: interventies
- Probe: ondersteuning door personeel/andere organisaties

Na detentie

(10-15 minuten)

Als je weer vrijkomt na de beëindiging van je detentieperiode, hoe zit jouw leven als vader er (naar verwachting) dan uit?

- Probe: woonsituatie met kind
- Probe: hoeveelheid contact met kind
- Probe: woonsituatie met moeder/verzorger
- Probe: relatie met moeder/verzorger

Wat is je grootste wens na je detentie?

- Probe: met betrekking tot kind
- Probe: met betrekking tot moeder/verzorger

Wat zou je nodig hebben om deze wens tot vervulling te laten komen?

Vragenlijst (5 minuten)

Interview ID:

(noteer het interview ID hier zodat we de vragenlijst kunnen linken aan het interview)

Om een goed beeld van je situatie te krijgen willen we je nog een klein aantal vragen stellen. Als je het antwoord op een vraag niet weet of deze liever niet beantwoordt, dan is dat geen probleem.

- (als het niet helemaal duidelijk is, expliciet uitvragen)

Hoe oud zijn je kinderen? Zijn het jongentjes of meisjes? Gaat het om een biologisch of niet-biologisch kind? Heb je op dit moment contact met dit kind?

	Leeftijd	Jongen of meisje?	Biologisch kind?	Heb je op dit moment contact met dit kind?
Kind 1 2_1	2_1ft Leeftijd: _____	2_1geslacht • Jongen (1) • Meisje (2)	2_1bio • Biologisch (1) • Niet-biologisch (2)	2_1contact • Ja (1) • Nee (2)
Kind 2 2_2	2_2ft Leeftijd: _____	2_2geslacht • Jongen (1) • Meisje (2)	2_2bio • Biologisch (1) • Niet-biologisch (2)	2_2contact • Ja (1) • Nee (2)
Kind 3 2_3	2_3ft Leeftijd: _____	2_3geslacht • Jongen (1) • Meisje (2)	2_3bio • Biologisch (1) • Niet-biologisch (2)	2_3contact • Ja (1) • Nee (2)
Kind 4 2_4	2_4ft Leeftijd: _____	2_4geslacht • Jongen (1) • Meisje (2)	2_4bio • Biologisch (1) • Niet-biologisch (2)	2_4contact • Ja (1) • Nee (2)
Kind 5 2_5	2_5ft Leeftijd: _____	2_5geslacht • Jongen (1) • Meisje (2)	2_5bio • Biologisch (1) • Niet-biologisch (2)	2_5contact • Ja (1) • Nee (2)
Kind 6 2_6	2_6ft Leeftijd: _____	2_6geslacht • Jongen (1) • Meisje (2)	2_6bio • Biologisch (1) • Niet-biologisch (2)	2_6contact • Ja (1) • Nee (2)
Kind 7 2_7	2_7ft Leeftijd: _____	2_7geslacht • Jongen (1) • Meisje (2)	2_7bio • Biologisch (1) • Niet-biologisch (2)	2_7contact • Ja (1) • Nee (2)
Kind 8 2_8	2_8ft Leeftijd: _____	2_8geslacht • Jongen (1) • Meisje (2)	2_8bio • Biologisch (1) • Niet-biologisch (2)	2_8contact • Ja (1) • Nee (2)
Kind 9 2_9	2_9ft Leeftijd: _____	2_9geslacht • Jongen (1) • Meisje (2)	2_9bio • Biologisch (1) • Niet-biologisch (2)	2_9contact • Ja (1) • Nee (2)
Kind 10 2_10	2_10ft Leeftijd: _____	2_10geslacht • Jongen (1) • Meisje (2)	2_10bio • Biologisch (1) • Niet-biologisch (2)	2_10contact • Ja (1) • Nee (2)

2. Hebben al je kinderen dezelfde moeder?

- ☐ Ja ⁽¹⁾
- ☐ Nee, ik heb kinderen met twee moeders ⁽²⁾
- ☐ Nee, ik heb kinderen met drie of meer moeders ⁽³⁾

3. Heb je op dit moment een partner?

- ☐ Ja ⁽¹⁾
- ☐ Nee ⁽²⁾

4. Wat is je leeftijd?

(vul leeftijd in)

5. Wat is je hoogst behaalde opleidingsniveau?

- ☐ Basisonderwijs
- ☐ Middelbare school: vmbo
- ☐ Middelbare school: havo, vwo
- ☐ Middelbaar beroepsonderwijs (mbo)
- ☐ Hoger onderwijs (hbo, wo)
- ☐ Anders, namelijk (vul in):

6. Verblijf je momenteel in het Huis van Bewaring, gevangenis, een beperkt beveiligde afdeling, de vadervleugel, of op een andere afdeling?

- ☐ Huis van Bewaring
- ☐ Gevangenis
- ☐ (Zeer) beperkt beveiligde afdeling
- ☐ Vadervleugel (alleen van toepassing in PI Veenhuizen, locatie Esserheem)
- ☐ Anders, namelijk (vul in):

7. Zit je momenteel in het basisprogramma of het plusprogramma?

- ☐ Basisprogramma
- ☐ Plusprogramma (ook wel bekend als 'groen', niet van toepassing in Huis van Bewaring)
- ☐ Anders, namelijk (vul in):

8. **Wanneer is je huidige detentie begonnen? Ga uit van het moment dat je in het Huis van Bewaring zat. Als je het niet zeker weet, geef dan een schatting.**

(maand)

(jaartal)

9. **Wanneer verwacht je vrij te komen?** Als de participant het antwoord niet weet, sla deze vraag dan over

(maand)

(jaartal)

10. **Ben je voor je huidige detentie ooit eerder gedetineerd geweest?**

☐

Nee

☐

Ja, één keer

☐

Ja, meerdere keren

11. **Wordt je in het kader van je huidige detentie verdacht van een geweldsdelict?**

☐

Ja

☐

Nee

☐

Anders, namelijk (vul in):

12. **Ben je in Nederland geboren?**

☐

Ja

☐

Nee

13. **Zijn je beide ouders in Nederland geboren?**

☐

Ja

☐

Nee

14. **Sta je er voor open om na de beëindiging van je detentie nog eens geïnterviewd te worden?** Je bent uiteraard tot niets verplicht.

☐

Ja

☐

Nee

15. Zo ja, hoe kunnen we je dan het beste bereiken?

Afsluiten

Dit waren alle vragen. Zijn er voor jou nog belangrijke onderwerpen niet besproken, of heb je misschien nog andere dingen die je graag zou willen vermelden?

Stop de audio-opname.

Wat vond je van het gesprek?

8.2 Formulier zorgvuldig omgaan met proefpersonen

Formulier zorgvuldig omgaan met proefpersonen

Hanzehogeschool
Groningen
University of Applied Sciences

2020

Zorgvuldigheidsmaatregelen onderzoek door studenten Toegepaste Psychologie

Project / vak / studieonderdeel:	Afstudeerscriptie
Docent / coach:	Hilbrand Oldenhuis
Onderwerp:	Kindvriendelijke gevangenissen
Begin- en eindtijd van het onderzoek:	16-03-2022 tot 07-06-2022
Beschrijving van het onderzoek (kort maar volledig):	Interviewen van jongvolwassenvaders in detentie over hun vaderschap vanuit de gevangenis. Vervolgens werken in focusgroepen om tot een product te komen die het vaderschap ondersteund.

Ondergetekende(n) verklaart (verklaren) zonder voorbehoud en naar waarheid bijgaand formulier te hebben ingevuld in verband met in het kader van de opleiding Toegepaste Psychologie uit te voeren onderzoek.

Naam van de student(en):	Handtekening:
Daneen Husing	DaneenHusing
Eline Postmus	elt

Datum: 14-03-2022

	Aankruisen indien van toepassing		Beantwoord onderstaande vragen als in de vorige kolom het vakje met ☐ is aangekruist.	Kan hier redelijkerwijs toch nog schade uit ontstaan? (kruis het juiste vakje aan)	
	A		B	C	
1 Privacy / anonimiteit				Nee	Ja
1.1 Ken je de naam van proefpersonen? Heb je adresgegevens?	Nee ☒ ☐	Ja ☐	Hoe is de anonimiteit gegarandeerd? (Denk aan het niet opnemen van persoonlijke gegevens in een verslag, het veranderen van namen en gegevens enzovoort.) Wanneer worden de gegevens vernietigd en wie is daar verantwoordelijk voor? Als naam van proefpersoon of een bedrijf of dergelijke toch wordt gepubliceerd, geven de betrokkenen daar dan expliciet toestemming voor?		
1.2 Ken je het e-mailadres van de proefpersonen?	Nee ☒ ☐	Ja ☐	Hoe zorg je ervoor dat het adres uit je adressenlijst verdwijnt (sent items, contactpersonen, inbox, andere mappen enzovoort), o.a. met het oog op spam / verspreiding van virussen? (Verder als bij 1.1)		
1.3 Beschik je over (andere) persoonlijke gegevens?	Nee ☐ ☒	Ja ☐	Zijn deze gegevens nodig? Waarom? (Verder als bij 1.1)		
1.4 Komen proefpersonen op foto of op beeld- of geluidband te staan?	Nee ☐ ☐	Ja ☐ ☒	Zijn proefpersonen hiervan vooraf op de hoogte? Ja Wie krijgen dit materiaal te zien / horen? Alleen wij. Geven proefpersonen hier nadrukkelijk toestemming voor? (Verder als bij 1.1) Ja	☒	
1.5 Wordt er gewerkt met bekenden van de onderzoekers?	Nee ☒ ☐	Ja ☐	Bestaat de mogelijkheid van rolverwarring? Zijn er problemen denkbaar op het gebied van privacy of bijvoorbeeld strijdigheid van belangen en de verhouding die kan ontstaan door een lastige testuitslag? Wat wordt er gedaan om deze problemen te voorkomen? Welke alternatieve oplossingen zijn overwogen en waarom zijn die niet toegepast?		
2 Informatie en toestemming					
2.1 Wordt proefpersonen expliciet om toestemming gevraagd?	Ja ☒ ☐	Nee ☐	Waarom niet?		
2.2					

Worden proefpersonen vooraf op de hoogte gebracht van het doel van het onderzoek / de interventie?	Ja X ☐	Nee ☐	Waarom niet? Worden proefpersonen achteraf op de hoogte gebracht?		
2.3 Wordt proefpersonen naar waarheid duidelijk gemaakt wie de opdrachtgever is / welke belangen de opdrachtgever heeft?	Ja X ☐	Nee ☐	Waarom niet? Worden proefpersonen achteraf op de hoogte gebracht?		
2.4 Kunnen proefpersonen deelname weigeren?	Ja X ☐	Nee ☐	Waarom niet?		
2.5 Kunnen proefpersonen op elk moment stoppen / van verdere medewerking afzien?	Ja X ☐	Nee ☐	Waarom niet?		
2.6 Wordt het proefpersonen duidelijk gemaakt in welke rol je met ze werkt? (Bijvoorbeeld om van te leren, als medewerker voor een opdrachtgever)	Ja X ☐	Nee ☐	Waarom niet? Worden proefpersonen achteraf op de hoogte gebracht?		
2.7 Wordt proefpersonen de mogelijkheid geboden op de hoogte te worden gebracht van uitkomsten / resultaten?	Ja X ☐	Nee ☐	Waarom niet?		
2.8 Wordt aan proefpersonen onjuiste informatie verstrekt over de opdrachtgever, het doel van het onderzoek of dergelijke.?	Nee X ☐	Ja ☐	Waarom? Worden proefpersonen achteraf op de hoogte gebracht?		
2.9 Zijn (sommige) proefpersonen minderjarig?	Nee X ☐	Ja ☐	Is toestemming geregeld met ouders/verzorgers? Zo nee, waarom niet?		
2.10 Zijn (sommige) proefpersonen wilsonbekwaam?	Nee X ☐	Ja ☐	Is toestemming geregeld met eventuele andere verantwoordelijken? Zo nee, waarom niet?		
2.11 Is er een protocol gemaakt waarin staat hoe en in welke bewoordingen proefpersonen over de punten 2.1 tot en met 2.8 op de hoogte worden gebracht?	Ja ☐ X		Voeg het protocol bij. Interviewschema (Bijlage 1)		
		Nee ☐	Waarom niet?		

3 Mogelijke schadelijke effecten					
3.1 Is er tijdens het onderzoek sprake van misleiding van proefpersonen?	Nee X ?	Ja ?	Waarom is dit nodig? Wat is de aard van de misleiding? Wanneer en hoe worden proefpersonen op de hoogte gebracht (debriefing)?		
3.2 Kan de proefpersoon door deelname geestelijk, sociaal, fysiek of andere nadeel ondervinden? Denk hierbij <i>onder andere</i> aan bewustwording van iets onaangenaams, in verlegenheid, frustratie of stress worden gebracht, het ongewenst bekend worden van uitkomsten enzovoort.	Nee X ?	Ja ?	Welke nadelen zijn denkbaar? Wat wordt er gedaan om deze nadelen te voorkomen? Wat om de schade te beperken? Zijn proefpersonen hiervan vooraf op de hoogte?		
3.3 Kunnen er groeperingen (denk ook aan kwetsbare groepen / minderheden) door deelname aan of bijvoorbeeld uitkomsten van onderzoek of publiciteit erover ervan nadeel ondervinden?	Nee X ?	Ja ?	Welke nadelen zijn denkbaar? Wat wordt er gedaan om deze nadelen te voorkomen? Wat om de schade te beperken? Zijn proefpersonen hiervan vooraf op de hoogte?		
3.4 Kunnen organisaties en dergelijke (bijvoorbeeld school of woningbouwcorporatie die er 'slecht' van afkomt) nadelen ondervinden van de uitkomsten van of publiciteit rond het onderzoek?	Nee X ?	Ja ?	Welke nadelen zijn denkbaar? Wat wordt er gedaan om deze nadelen te voorkomen? Wat om de schade te beperken? Zijn proefpersonen hiervan vooraf op de hoogte? Zijn betreffende organisaties hiervan op de hoogte?		
3.5 Kunnen er op basis van het onderzoek beslissingen worden genomen (door bijvoorbeeld opdrachtgever) die nadelig kunnen zijn voor	Nee X	Ja ?	Welke beslissingen kunnen voor wie nadelig zijn? Wat wordt er gedaan om deze nadelen te voorkomen? Wat om de schade te beperken? Zijn proefpersonen hiervan vooraf op de hoogte?		

bepaalde (groepen) mensen?	☐		Zijn andere betrokkenen hiervan op de hoogte?		
3.6 Kunnen uitkomsten / testuitslagen schokkend / naar zijn voor de betrokkene?	Nee X ☐	Ja ☐	Worden er vooraf afspraken gemaakt over de bespreking van de uitkomsten / uitslagen? Is er de mogelijkheid van opvang, nazorg of doorverwijzing geregeld?		

4. Afweging voor- en nadelen					
Als er in het voorgaande zaken zijn waarmee proefpersonen of anderen tekort kan worden gedaan, staan daar wellicht voordelen van het onderzoek tegenover (verbetering van de situatie van mensen, onderwijs-/leerdoeleinden, verdiensten e.d.). Zijn er zulke voordelen?	Ja ☐	Nee X	Welke voordelen zijn dat? In hoeverre wegen de nadelen op tegen deze voordelen?		

8.3 Codeboek

- Activiteiten tijdens detentie
- Activiteiten voor detentie
- Beeldbel momenten
- Bel momenten
- Bezoekmomenten
- Detentieschade
- Dingen die goed gaan in gevangenissen
- Dingen die niet goed gaan in gevangenissen
- Frequentie contactmomenten
- Gezinskamer
- Hoe ondersteunt de moeder de band tussen vader en kind
- Hoe ondersteunt de vader de moeder vanuit detentie
- Ideeën producten
- Moeder-kind relatie tijdens detentie
- Moeder-kind relatie voor detentie
- Moeder-vader relatie tijdens detentie
- Moeder-vader relatie voor detentie
- Re-integratie binnen gezinssituatie

- Vader-kind dagen
- Vader-kind relatie tijdens detentie
- Vader-kind relatie voor detentie
- Vertel een kind dat vader in gevangenis zit
- Verwachtingen na detentie

8.4 Focusgroep 22/04/2022, Veenhuizen

Daneen geeft uitleg over de drie groepen studenten die bezig zijn met drie thema's. Dit zijn de thema's welzijn van het kind, invullen van de vaderschapsrol vanuit detentie en er is de gezinsrelaties.

Brainstorm over gezinsrelaties;

In de interviews zijn de verschillende thema's aan bod gekomen. Ik heb van verschillende gehoord dat er heel veel wordt gewerkt aan re-integratie op het gebied van wonen, werken etc, maar niet aan re-integreren binnen het gezin. Ik heb gehoord dat daar wel behoefte aan zou zijn. Stel je komt straks weer vrij en je komt thuis, dan is het met name voor het kind best wel een grote verandering. Voor een kind is het belangrijk dat hij structuur en hou vast heeft, dat hij duidelijkheid heeft, en daarvoor willen we kijken of we iets kunnen ontwikkelen zodat het voor het kind een fijne re-integratie is. Zijn er ideeën die bij jullie opkomen wat zou helpen?

Het is verschillend qua leeftijd.

Zou het ook verschillen qua hoe lang een vader weg is geweest.

Ja ook dat. Er zijn meerdere factoren. Ja als iemand een jaar, twee jaar of zes jaar weg is dat dat nogal een verschil is. Ik ben naar binnen gegaan toen was mijn zoontje 13 maanden, hij is nu 3/3,5 hij verneemt nog niet helemaal dat ik weg ben. Tuurlijk hij weet wel dat papa weg is, maar op een andere manier. Een andere jongen die zijn dochter is 11, die beseft het heel goed.

Ja, maar als jij terug bent dan heeft hij het waarschijnlijk wel door. Er is een verandering want papa is er weer. Zou er iets jou kunnen helpen om dat makkelijker te maken?

'Ja ik denk sowieso met dat re-integratie en dat daar beter doelen moeten opgesteld worden'. 'Maar eh kijk eh als je nu bijvoorbeeld je verlof gaat aanvragen en je gaat zeggen dat je wilt re-integreren binnen je gezin wordt gewoon afgewezen'. Kijk het is goed dat je een product wil maken, maar ik denk dat je verder moet. Tijd is ook veel belangrijker dan een product.

Petrick legt uit dat het de opdracht is om echt een product te maken. Wat voor product zou dan helpend zijn?

Hier op de vadervleugel, wat je dichter bij elkaar brengt is het beeldbellen hier. Daar kan niks tastbaars tegenaan.

Petrick introduceert het idee van Daneen en Eline. Het idee om een soort overzicht te maken van zolang duurt het nog voordat papa thuiskomt.

Speelsgewijs met de manier van papa moet nog. 6 maanden weg, of 6 jaar.

Petrick legt verder uit dat je het bijvoorbeeld met beeldbellen ook kan laten zien.

Gedetineerde geeft aan dat als je 20 jaar moet dat dat niet handig is. Iedereen moet er wat om lachen.

Petrick geeft aan dat het er dan om gaat als je bijna terug naar huis mag. Aan wet- en regelgeving, daar kunnen we helemaal niets mee. We kunnen geen product maken waarin we aangeven 'dit moet anders' ofzo. Dat is moeilijk, dus wat zouden we wel kunnen doen. Dat is een beetje de zoektocht.

‘Qua kijk, als je een product wilt maken, dan moet je sowieso richtlijnen hebben’. ‘Dus je maakt een product maar voor welke leeftijd, een kind van 17 is ook een kind’. Beperken tot een leeftijdscategorie, dan kunnen wij als vaders onze gedachten daarop focussen.

Er wordt gepraat over de gemiddelde leeftijd van de kinderen van gedetineerde vaders. Er blijkt in deze groep toch wel een groot verschil te zijn. De ene heeft een kind dat 17 wordt, de ander heeft kinderen van 2 en 3 jaar. Idee om het product op te delen in 2?

‘Tot twaalf jaar en twaalf en ouder’? ‘Een kind van 12 denkt heel anders dan een kind van drie’. ‘Dan zou je bijna drie producten moeten hebben’. ‘Ook als je die plaatjes, of speelsgewijs moet je dat heel natuurlijk anders maken dan als je een kind van 10 hebt’. Een gedetineerde geeft aan het lastig te vinden om te brainstormen omdat hij een jonger kind heeft en een ouder kind: ‘Voor mij is het ook weer denken van hé welke kant moet ik op, moet ik aan die kleintjes denken of aan die oudere’.

Een vader geeft aan dat hij nu al bezig is om uit te leggen aan zijn kind (van bijna 4) dat papa in de gevangenis zit, dat papa een boef is en dat papa niet lief is geweest. Er wordt met elkaar gepraat over de leeftijd van kinderen, en of je zegt dat je werkt of vast zit. Er worden ook ervaringen gedeeld die de gedetineerden hebben gehad met andere vaders, en wat zij zeggen tegen hun kinderen. De mening wordt gedeeld dat een kind vanaf 4 jaar wel kan begrijpen dat papa in de gevangenis zit.

Er wordt gevraagd of het echt een tastbaar product moet worden. Petrick geeft aan dat het inderdaad iets moet worden wat je bijvoorbeeld aan je kind kan meegeven. Een gedetineerde vraagt of hierin ook verschil is in jongen/meisje. Daneen geeft aan dat het product waarschijnlijk zo ontworpen kan worden dat het een neutraal product is.

Petrick legt uit dat het een product kan zijn wat je bijvoorbeeld opstuurt naar je kind(eren). Petrick geeft ook aan dat sommige vaders terug gaan wonen in hetzelfde huis, maar dat sommige vlakbij gaan wonen. Dus dan heb je afspraken nodig onderling van; ik kom dan en dan, en op die dagen ben je bij mij. Dat daar duidelijkheid over is voor de kinderen. Dat je gaat kijken van hoe het leven eruit ziet als je terugkomt bij het gezin. En of je nou samenwoont of niet, je bent wel terug in het leven van je kind. Daneen geeft aan dat ze denkt dat het belangrijk is om erover te praten met het gezin van; hé hoe gaat het eruit zien. Dat dat misschien kan helpen van; misschien moeten we het erover hebben hoe het er straks uit ziet, hoe is het voor je kind dat je weer terugkomt.

‘Misschien in een puzzelvorm of zoiets als je iets spelenderwijs wil doen’. ‘Als een kalender waar jullie aan denken dat is natuurlijk leuk maar dan moet je wel met plaatjes en weet ik veel wat, als ik dan nu in een kind van 3 tot 6 of 7 denk ik dat je best wel op een goede tool zit’. ‘Of zo’n advent kalender’. ‘Wordt wel een lange kalender als je drie jaar moet zitten’. ‘Ik denk echt drie maand, drie maand’. ‘Als je stapsgewijs bijvoorbeeld een tekening maakt, per maand en dat je de laatste 30 dagen echt met elkaar aftelt’. Er wordt gepraat over dat er iets open gemaakt kan worden, dan wordt er de opmerking gemaakt; ‘Maar je weet hoe kinderen zijn toch, die hebben daar geen geduld voor’.

Er wordt verder gebrainstormd over een kalender, met het doel 3 maanden van tevoren. 3 maanden is 12 weken. ‘Maar dan zou je in principe zou je gewoon wekelijks dan iets kunnen losmaken.’. ‘Twaalf dingetjes ja..’. ‘Of 60 dagen, dan doe je gewoon 60 dagen’. ‘En per zoveel dagen een opdracht doen, bijvoorbeeld dat je een tekening moet maken en een tekening terug moet sturen bijvoorbeeld’. ‘Dat houdt ze bezig’.

Petrick geeft aan dat het een uniek product is met de gedetineerden en dat we het gewoon gaan uitproberen daar waar het kan en kijken of het werkt. Er wordt gevraagd wat het budget is, Petrick

geeft aan dat dat met justitie geregeld wordt. 'Het is ook wel weer afhankelijk van ga je het door de hele gevangenis toepassen of is het alleen op de vadervleugel?' Want je hebt ook mensen die eh...'. Petrick geeft aan dat het ook prima is voor de vaders die niet op de vadervleugel zitten. 'Vaders die er behoefte aan hebben'. 'Maar bijvoorbeeld wat hij zegt van die advent kalender, springt me net te binnen dat is inderdaad echt een goed idee'. 'Dan zou je bijvoorbeeld op je laatste dag als jij dan weer thuis moet komen, hoe noem je dat , een eh soort zoektocht uitzetten en dan komen ze uit bij papa zeg maar'. Gedetineerde legt uit dat je als vader je dan kunt verstoppen en het kind moet aan de hand van die advent kalender het laatste vakje, moet die jou zoeken, en dan sta je daar. Hier komt de reactie op; 'Dan moet dat wel per individu gemaakt worden toch?' 'Dat zou jij dan als vader als opdracht samen met moeder natuurlijk kunnen doen'. 'Als je nou een advent kalender gewoon leeg zou doen, en dat je em zelf gaat vullen'.

Gedetineerde wil wat zeggen over bezoekmoment van vaders met kinderen. 'Ik zou het ook gewoon prettig vinden om zo aan een tafel te zitten samen met mijn kinderen of mijn vrouw, want om dan zo met mijn zoon van 6 jaar met een schot tussen ons midden.'. 'Ik bedoel mijn zoon gaat mij geen hasj geven of telefoon'. Gedetineerden geven aan helemaal uit de kleren te willen om ervoor te zorgen dat ze 'gewoon' aan een tafel kunnen zitten zonder schermpje ertussen. Gedetineerden geven aan dat het mooi zou zijn als er een speciale bezoekszaal voor vaders is, waar kinderen wel op schoot kunnen etc. Of dat 1x in de twee weken de bezoekszaal alleen voor vaders is met kinderen.

8.5 Focusgroep 06/05/2022, Veenhuizen.

Daneen: Ik had de vorige keer verteld dat ik iets wou doen voor de re-integratie binnen het gezin en toen kwamen jullie met een advent kalender. Ik weet niet of jullie dat nog weten? En dat vond ik een heel goed idee maar ik heb hem iets aangepast zodat het wel op een speelse manier voor zowel vaders als kind. Zodat ze het wel samen kunnen doen zeg maar en ik heb een soort boekje gemaakt met allemaal spelletjes en opdrachten. Nou ik heb één geprint.

Het is de bedoeling dat elk kind zo'n boekje krijgt en die kunnen ze samen met jullie doen als ze op bezoek komen of thuis kunnen doen met de moeder of alleen. Het verschilt sommige opdracht zijn voor alleen, andere voor samen en gaat erom dat de opdrachten ervoor zorgen om de verwachtingen uit te spreken van hoe is het straks als papa weer thuiskomt, hoe ziet het eruit.

Daneen laat geprinte boekje zien aan de vaders en geeft een korte uitleg over het boekje en wat erin staat.

Vader 1: Van alles wat eigenlijk, dit is wel leuk.

Daneen: Ik had net ook nog een ander idee wat erin kan, maar oh ja omdat we het natuurlijk hadden over een advent kalender dacht ik misschien in dit boekje nog een afstreekkalender zodat het kind kan afstrepen wanneer komt papa weer thuis.

Het is ook wel een beetje bedoeld om dit boekje te geven aan het einde van de detentieperiode. De laatste twee maanden of zo.

Vader 2: Ja bijvoorbeeld bij de laatste vijftig dagen bijvoorbeeld elke dag een opdracht stuurt. In de derde week stuurt papa een kaartje bijvoorbeeld of papa moet jou een kaartje sturen. Of wat gaan we de eerste week doen als papa weer terugkomt. Dat je zegt we gaan een dag naar de dierentuin of op vakantie, snap je want ik denk toch wel die dingen gaat doen als je, je kinderen mist. Dat je de eerste tijd toch wel met je kind of familie door gaat brengen.

Daneen: Dat je die erin zet bijvoorbeeld van wat gaan we doen?

Vader 2: Dat je die erin zet zo'n opdrachtenboek maakt samen met je kind wat je de laatste vijftig dagen dat hij aftelt bijvoorbeeld en dan de laatste dag van ga je met mama mee papa ophalen bijvoorbeeld.

Vader 1: Wat zei jij nou vorige keer?

Vader 3: Dat je dan thuiskomt en dat hij moet zoeken dat je dan ergens, surprise, surprise.

Daneen: Maar wat vinden jullie ervan?

Vader 3: Ja zo'n boekje is ook wel interessant. Het is in principe hetzelfde maar.

Daneen: Meer gericht op het re-integreren zeg maar. Zijn er nog dingen waarvan jullie denken dat is er nog leuk voor erin?

Vader 3: Nou wat hij zei wat gaan we doen als papa weer terug is.

Vader 2: Ja wat gaan we doen als papa weer terug is de eerste week, wat gaat papa voor je koken, wat kun je overleggen wat papa voor je gaat maken als hij terug is. Dat je allemaal doe dingen gaat doen met je kinderen.

Vader 1: Een soort bucketlist.

Vader 2: Ja dat je een bucketlist gaat maken voor de eerste week of eerste maand. Je zoontje zit bijvoorbeeld op een sport papa heeft met je afgesproken om de eerste vier zaterdagen met je mee te gaan.

Vader 3: Ik denk dat je ze dan mentaal ook wel op voorbereid toch.

Vader 2: Ja je bereid je kind erop voor van ik ga allemaal leuke dingen doen met m'n vader

Daneen: En misschien ook nog iets met het gezin? Dat je de moeder erbij betreft?

Vader 2: Nee de moeder niet.

Vader 1: Ja kijk dat is ook weer verschillend natuurlijk. Dus ik weet niet hoe je dat het beste kan oplossen.

Vader 2: Het is echt vader. Het is meer op je kind gericht. Ik denk echt dat je het daarbij moet houden.

Wordt bevestigd door de andere vaders.

Vader 2: Misschien met je familie.

Vader 1: Ja misschien hebben ze wel broertjes of zusjes, met het gezin.

Daneen: Elk kind een eigen boekje?

Vader 1 en 3: Ja, ja.

Vader 2: Ja of per thuis voor je gezin. Want ik denk als je bijvoorbeeld naar de dierentuin gaat dat de moeder automatisch meegaat mocht het kind nog jong zijn.

Vader 3: Ik mag toevallig over een paar dagen, vijf dagen weg en dan heb ik ook allerlei dingen uitgeplant. Ik heb ook die kalender, afstrepen zo. Maar m'n zoontje heeft alles al afgestreept.

Vader 3: Ik denk dat het erom gaat dat je iets hebt waar je iets aan hebt maar je kan het eigenlijk altijd je eigen maken. Je eigen saus er aangeven. Dat iedereen zelf kan bepalen wat ie er mee doet maar dat het wel in het boekje staat.

Vader 1: Bij iedereen is het ook anders er zijn jongens die komen buiten en hebben geen euro. Dan kan je wel leuk zeggen we gaan naar de dierentuin.

Vader 2: Ja maar je kan ook naar de kinderboerderij of naar het bos.

Daneen: Ja het kan heel laagdrempelig zijn. Samen voetballen kan natuurlijk ook.

Sanne: Met een bucketlist kan je natuurlijk zelf bepalen wat je gaat doen.

Vader 2: Ja dat je bijvoorbeeld met hem afstemt wat je gaat doen. Bijvoorbeeld dat je op dag veertig je moet papa een kaartje sturen en je moet samen met mama en het gezin overleggen wat we de eerste dag gaan doen. Dan heb je al een vraag op een wedervraag. Dan heb je al iets wat je terug kan zeggen of kan bellen op speelse wijs.

Vader 3: Ik denk ook dat bij alles wat er is besproken dat je het blijft vernieuwen. Kijk over tien jaar dan ja het is goed denk ik dat je het 1x in de 2 of 3 jaar update. Dat je nieuwe ideeën hebt wat kids nu ook hebben computers en zo en dat had je vroeger niet. En over een paar jaar ja dat je geüpdatet blijft.

8.6 Feedback gezinsfunctionaris en voorzitter werkgroep gezinsbenadering

Feedback gezinsfunctionaris Veenhuizen 18/05/2022

Goed product dat heel nuttig kan zijn voor de re-integratie voor het hele gezin. Het product zou gekoppeld kunnen worden aan de training die momenteel ontwikkeld wordt voor vaders over re-integratie binnen het gezin. De training die ontwikkeld wordt is gericht op verwachtingen uitspreken tussen vader en moeder. Het werkboekje zou daarbinnen ingezet kunnen worden van "Dit vinden jullie maar kijk zo denk jullie kind erover".

Feedback voorzitter werkgroep gezinsbenadering Lelystad 25/05/2022

De voorzitter werkgroep gezinsbenadering Lelystad gaf aan het een heel leuk idee te vinden. Ook is het een product wat makkelijk te organiseren is. In Lelystad zijn ze bezig met het maken van een welkomstpakket. Dit pakket krijgen vaders als ze binnenkomen in de PI. Hij gaf aan dit een mooi product te vinden dat in het welkomstpakket kan.

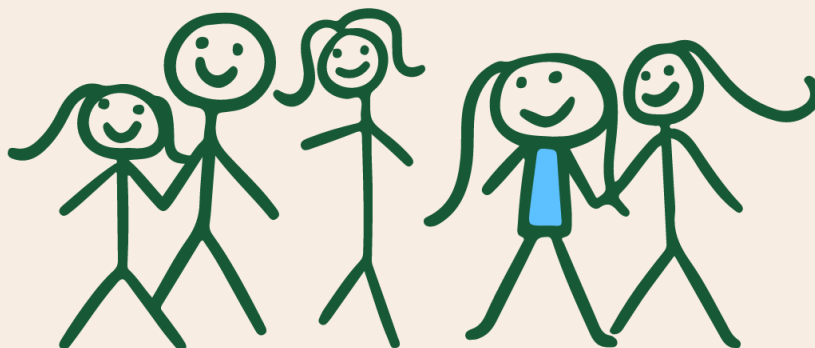
Het is wel belangrijk dat het product breed wordt gemaakt zodat het in elke PI in Nederland implementeerbaar is.

Hij vroeg zich nog wel af bij wie de verantwoordelijkheid ligt. Sommige vaders zouden het niet willen, hoe bied je het dan aan? Want anders zullen alleen de gemotiveerde vaders gebruik maken van het product.

Verder gaf hij aan het mooi te vinden dat het product onduidelijkheden weg haalt bij kinderen over 'wat als papa straks weer thuiskomt'.

Hij gaf aan dezelfde middag nog het product bij de directie te laten zien van PI Lelystad.

8.7 Het werkboekje 'samen naar huis'

WERKBOEKJE

Samen naar huis

*SAMEN MET PAPA EN MAMA ZORGEN VOOR EEN
FIJN THUIS*

WAT KUN JE VINDEN IN DIT BOEKJE?

KINDEREN

1. **WAAROM DIT BOEKJE?**
2. **TEKEN JOUW FAMILIE**
3. **AFTELKALENDER**
4. **WOORDZOEKER**
5. **VRAGENVUURTJE**
6. **NOG MEER TEKENEN**

SAMEN

7. **WAT ZIE JE OP DE PLAATJES?**
8. **BUCKETLIST**
9. **WENSENBOOM**
10. **WEL OF NIET?**
11. **STRIP**

WOORDZOEKER

WELKE WOORDEN VIND JIJ?

STRIPS

HET AVONTUUR VAN JULIA

PRAATPLAAT

KAN JIJ VERTELLEN WAT JE
ZIET?

WENSENBOOM

IVUL AL JOUW WENSEN
IN OP DE WENSENBOOM

YOU CAN
DO IT!

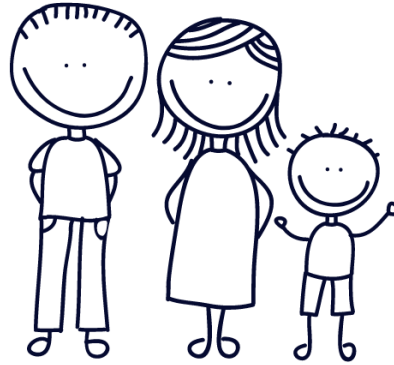
WAAROM DIT BOEKJE?

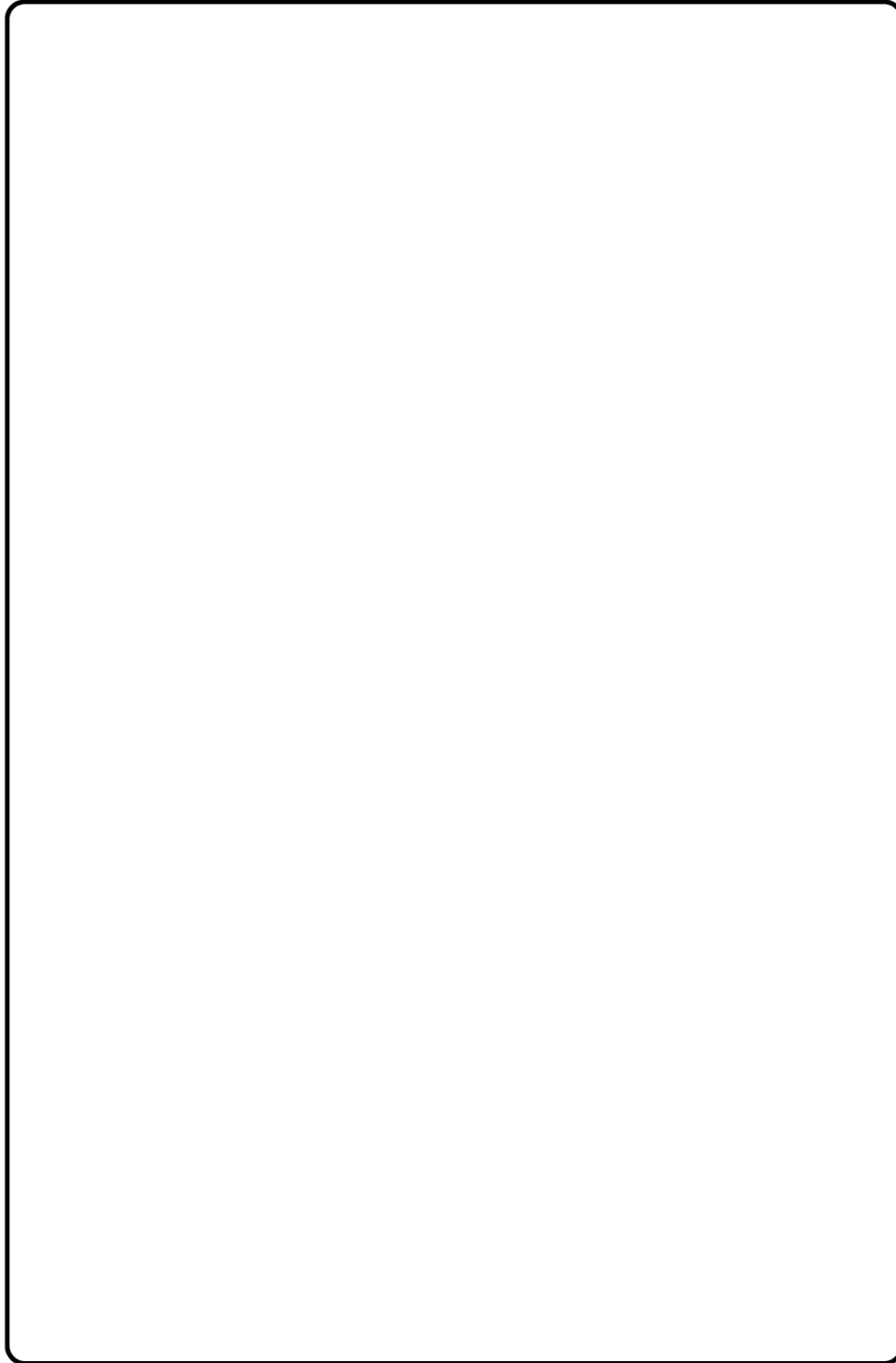
Hier volgt een tekst waarin duidelijk wordt gemaakt dat dit boekje zich richt op een fijne re-integratie voor ouders en kind, en dat daarmee een positieve gezinsrelatie wordt bereikt.

MY FAMILY

Teken je gezin, en schrijf
daarbij wie het zijn.
Vergeet je huisdieren niet
als je die hebt!

WANNEER KOMT PAPA THUIS?

Elke dag kan je een vakje kleuren. Als alle vakjes zijn gekleurd komt papa thuis!

MON	TUES	WED	THURS	FRI

Familie woordzoeker!

Vind jij de woorden? Bedenk bij elk woord een vraag die je wilt stellen aan papa of mama.

G	V	T	M	I	S	C	H	O	O	L	Q
G	E	V	A	N	G	E	N	I	S	R	C
A	E	V	M	H	O	T	V	E	S	T	A
K	V	C	A	C	R	O	H	T	E	N	R
E	W	E	N	S	E	N	I	U	C	R	S
R	V	A	S	I	U	R	E	T	I	P	Z
Y	R	U	P	A	P	A	N	R	A	S	T
I	A	R	O	A	D	I	D	R	H	O	G
R	G	A	R	A	R	O	A	C	O	P	E
B	E	N	T	O	T	K	F	T	B	L	Z
D	N	T	R	A	D	Z	C	G	B	E	I
U	S	T	S	T	E	U	N	O	Y	H	N

VRIEND

SCHOOL

GEVANGENIS

STEUN

MAMA

GEZIN

WENSEN

PAPA

THUIS

SPORT

HOBBY

VRAGEN

VRAGENVUURTJE!

Jouw vader komt binnenkort uit de gevangenis. Dat kan best spannend zijn, en misschien heb je daar vragen over. Welke vragen heb jij? Schrijf ze hieronder op!

Tekenen

Teken hier samen met je vader en moeder hoe het eruit ziet als papa weer terug is.

Uit de gevangenis

Op de volgende pagina's staan een aantal plaatjes. Wat zie jij op deze plaatjes, en wat zien papa en mama?

Onder de plaatjes staan hulpvragen, deze kun je gebruiken om over het plaatje te praten.

1. Wat en wie zie je op dit plaatje?

2. Hoe ziet jullie 'thuis' er nu uit?

3. Hoe ziet jullie 'thuis' eruit als papa weer terug is?

4. Wie doet dan wat in het huis?

Uit de gevangenis

Hier zie je weer een plaatje. Wat zie jij op dit plaatje, en wat zien papa en mama? Onder de plaatjes staan hulpvragen, deze kun je gebruiken om over het plaatje te praten.

1. Wat en wie zie je allemaal op dit plaatje?

2. Wie brengt jou naar school toe?

3. Hoe kunnen papa en mama jou helpen om te winnen aan de situatie als papa weer thuis is?

Uit de gevangenis

Hier zie je weer een plaatje. Wat zie jij op dit plaatje, en wat zien papa en mama? Onder de plaatjes staan hulpvragen, deze kun je gebruiken om over het plaatje te praten.

1. Welke activiteiten ga jij samen met papa doen?

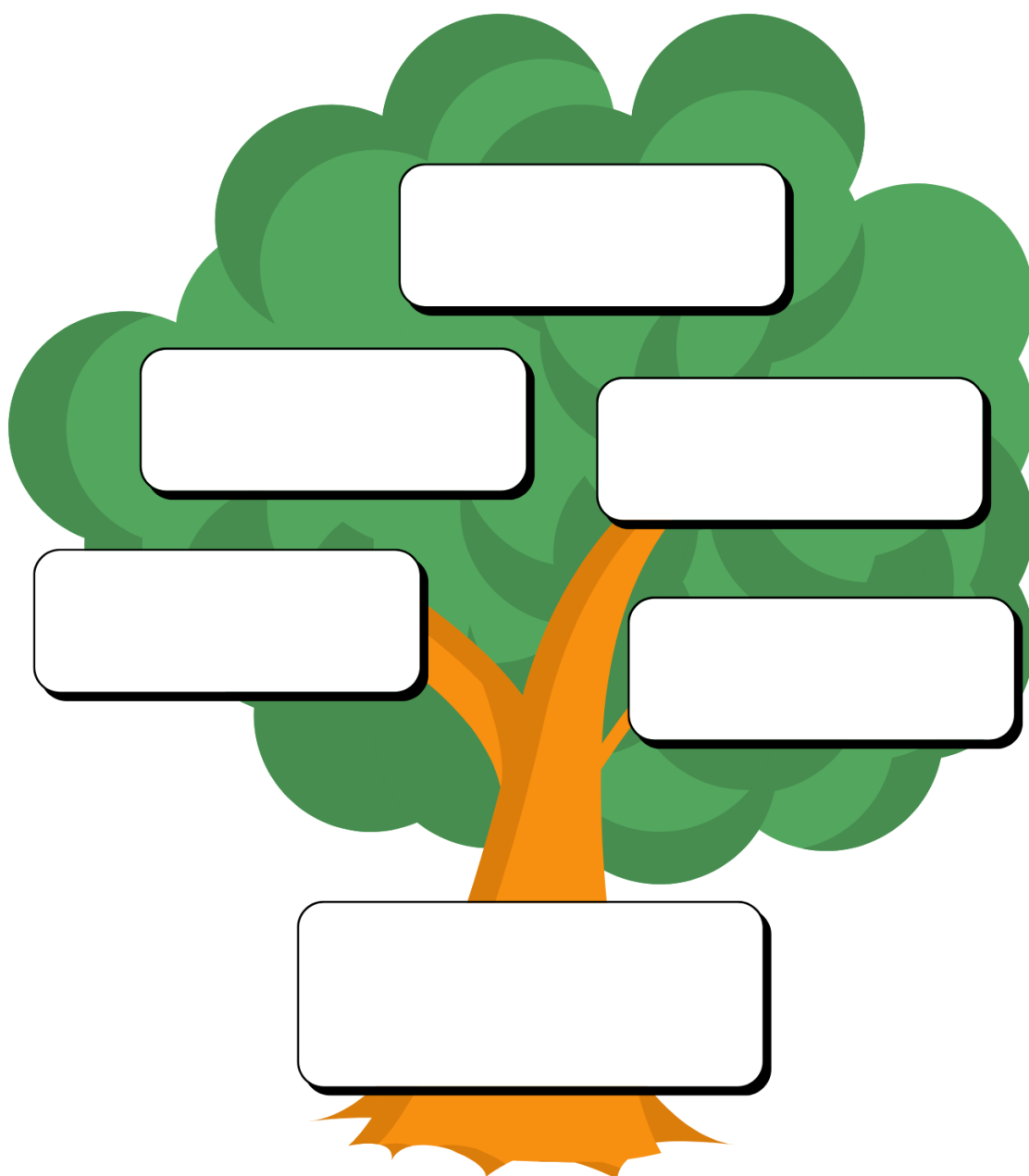
2. Welke activiteiten gaan jullie als gezin doen?

3. Hoe ziet jouw dag eruit als papa thuis komt?

[illegible]

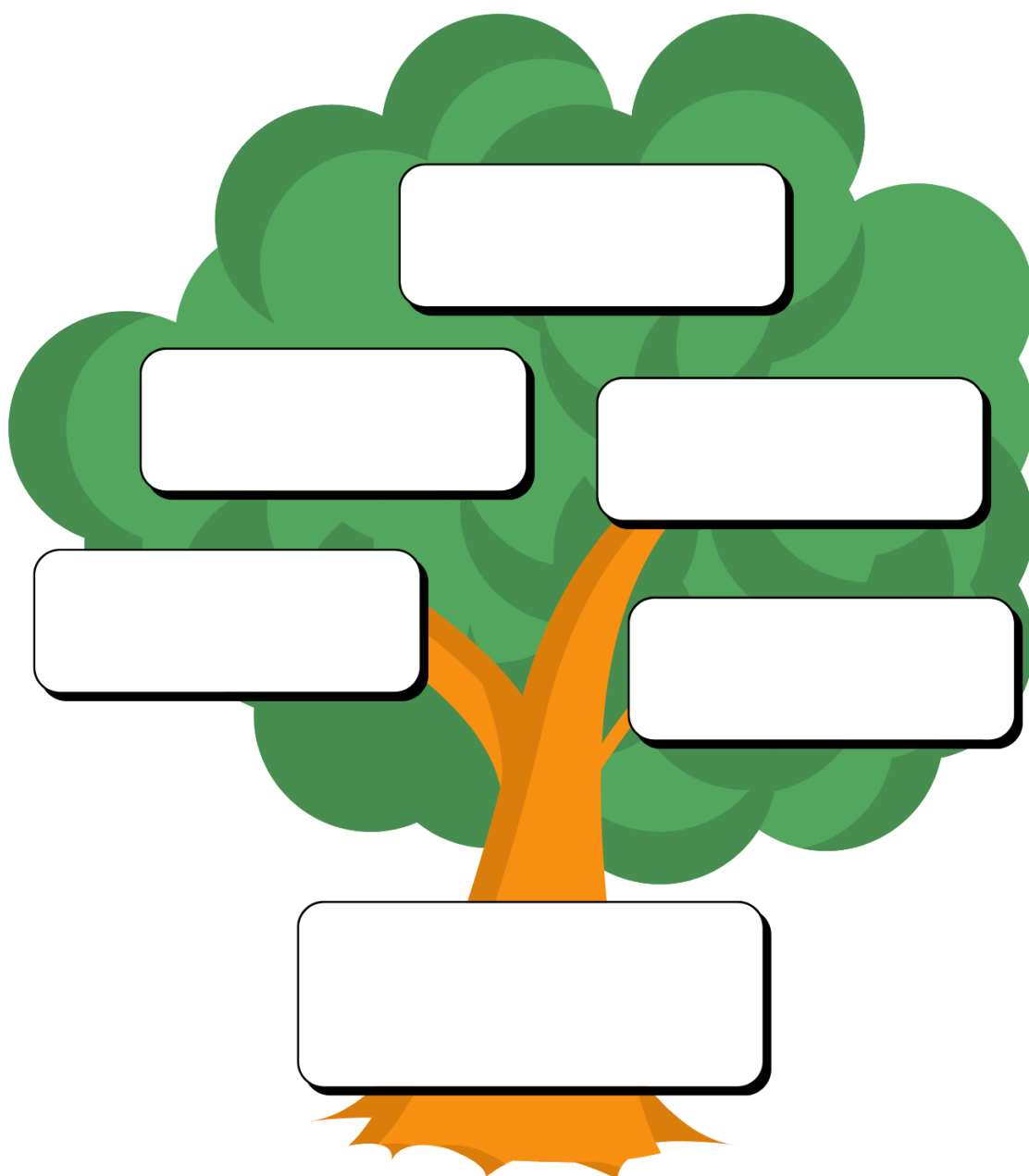
DE WENSENBOOM

Welke wensen en ideeën heb jij over als papa weer thuis komt Schrijf, plak of teken je wensen op de wensenboom!

DE WENSENBOOM

Welke wensen en ideeën heb jij over als papa weer thuis komt Schrijf, plak of teken je wensen op de wensenboom!

Wel of niet?

Hieronder staan verschillende onderwerpen waar je met papa en/of mama over kan praten. Het is ook niet erg als je er niet over wilt praten. Maar laten we het voor papa en mama makkelijk maken en trek een lijn van elk onderwerp naar de 'wel over praten' of naar de 'niet over praten' box zodat papa en mama weten waar je over wel of niet over wil praten.

Afspraken in huis

De relatie tussen papa en
mama

Hoe zag jullie gezin eruit voor dat
papa naar de gevangenis ging

Hoe voelde jij je toen papa
in de gevangenis zat

Hoe was het om op bezoek te
gaan bij papa in de gevangenis

Hoe ziet jullie gezin eruit als
papa weer thuis is.

Wat hoop je dat er gaat
gebeuren als papa weer thuis
is.

WEL over praten

NIET over praten

PAPA KOMT THUIS!

Einde